

Nr 146.

Av herr **Lindhagen**, *angående vissa ändringar i akten om nationernas förbund.*

Efter tio år manas officiellt åter i vårt land till samling om ännu en ny härordning och — ingenting annat. Man kan icke säga, att nationens blickar därigenom även riktas högre upp till de bestående värdena. Genom de senares oföränderliga försummande på detta sätt kan ett folk svårligen hämta insikt och krafter till någon verklig kulturgärning, som befruktar dess göranden och låtanden inåt eller utåt.

Anledningen till detta nedsjunkande kan förmodligen skyllas på tidsläget och är således ur tidsåldrarnas synvinkel av tillfällig beskaffenhet. Statsmaktens sönderfallande alltmer i skumögda uppdelningar av materiella dagsintressen undanskjuter emellertid för närvarande de konstitutiva angelägenheterna. Genom att dessa strömningar följaktligen också genomsyra dagspressen, erhåller folket ingen vägledning i vidsyn och ingen hjälp i sina bemödanden att nå upp till några utsikter.

Under sådana förhållanden är det förlåtligt och även påkallat, att svenskarna, åtminstone som individer, var och en i sin stad erinra sig själva och sina vederbörande om, att en angelägenhet, som kallas fredsfrågan, trots allt förblir att vara landets främsta angelägenhet, därför att landet är en del av världen och världsproblemet, den stora olösta gåtan, alltid varit freden. Ett härväsande, som bröstar sig och ej ödmjukt söker sig ett anspråkslöst tillhåll i skuggan av framlagda riktlinjer för en uppmarsch mot den verkliga frigörelsen, kan icke bli något annat än en förvillelse, ett bottenskvalp från den avgrund, i vilken kriget för tillfället störtat oss.

Det är sålunda på sin plats att just nu erinra om detta försummande av problemets solsida. En allsidigare belysning hör hemma i samband med den väntade propositionen om en härordning, vars innehåll och motivering ännu icke blivit kända. Med hänsyn till grundlagens bestämmelser om tider, inom vilka vissa förslag måste väckas, har dock blivit nödvändigt att i en särskild framställning utbryta den avdelning av ämnet, som berör nationernas förbund och den akt, vilken konstituerat densamma, liksom ock blir fallet med avdelningen om förhållandet mellan svenska riksdagen och dess regering i utrikespolitiska frågor.

I den svenska regeringens framställning år 1920 om Sveriges inträde i nationernas förbund betonades, att förbundet utgjorde, om än ofullkomligt, ett första försök att samla stater och folk till samfällt arbete för fredens bevarande och rättens hävdande i världen. Sverige borde icke undandraga sig att, så långt

*Fredsfrågan
och svenskarna.*

*Stämningar
vid Sveriges
anslutning
till folkens
förbund.*

det förmådde, medverka härtill. Riksdagens majoritet biträdde för sin del förslaget. Det framhölls därvid, att för Sverige, som med sina mer än hundraåriga fredstraditioner hängivet deltagit i arbetet för den mellanfolkliga rättsutvecklingen, framstod det nu som en historisk uppgift att på det sätt, som den nya tiden kräver, och efter måttet av dess krafter medverka vid uppbyggandet av den rättsorganisation, vilken nationernas förbund avser att förverkliga. Emellertid voro alla eniga om, att förbundet i sin föreslagna gestalt var synnerligen ofullkomligt. Men riksdagens flertal uttalade den förvissningen, att landets regering skulle oavlåtligt hava sin uppmärksamhet inriktad på att begagna de möjligheter, som erbjödo sig att verka för förbundets utveckling efter vissa riktlinjer, av vilka som de viktigaste framhölls:

»upptagande så snart sig göra låter av de icke inbjudna staterna i förbundet; åstadkommandet av en mera tillfredsställande ordning för de mindre staternas representation i förbundets råd;

ett bestämdare reglerande av delegeradeförsamlingens sammanträden och uppgifter samt av förbundsorganens inbördes kompetens;

organisierandet, så snart sig göra låter, av den fasta internationella domstol, som i förbundsakten omtalas, samt ett bättre preciserande och vidare utvecklande av det i densamma föreskrivna medlings- och skiljedomsförfarandet;

samt sist, men icke minst, att det arbete för universell effektiv begränsning av de nationella rustningarna, som i förbundsaktens art. 8 utlovas, utan dröjsmål igångsättes och med verklig kraft bedrives.»

På grund av organisationens bristfällighet och då anslutningen till förbundsakten måste ske utan förbehåll, avstyrktes från flera håll med olika motiveringar Sveriges anslutning till förbundet. Dessa meningar stannade dock som sagt i minoritet.

Undertecknad, som delade betänkligheterna, ansåg emellertid, att avböjandet av den då föreliggande inbjudningen borde givas en tillmötesgående form och ett positivt innehåll, samt hemställde därför, att riksdagen till svar å inbjudningen måtte avgiva följande förklaring:

»1:o. att Sverige med tillfredsställelse motser bildandet av ett folkens förbund och synnerligen gärna ansluter sig till en sådan organisation;

2:o. att Sverige, som ej tillåtits medverka i tillkomsten av den nu framlagda förbundsakten, ej kan inom förelagda två månader vara färdigt med ett ödesdigert beslut, som måste i ett demokratiskt samhällsskick, byggt på folklig kontroll, fattas med överläggning av folket självt;

3:o. att svenska folket i varje fall givetvis ej kan utan reservation ansluta sig till ifrågavarande förbundsakt, då den från alla håll väckt stora betänkligheter;

4:o. att från svensk sida därför föreslås, att en konferens med representanter för alla folk sammankallas för att broderligt överlägga om de förändringar i förbundsakten, som kunna möjliggöra en allmän och samtidig anslutning och av förbundet skapa en sann verklighet;

5:o. att enligt svensk folkmening de reella förutsättningarna för ett sådant världsförbund är, att de årtusenden gamla sanningarna, som predikas bland annat om söndagarna i kyrkorna, omsättas åtminstone någorlunda uti praktisk politik om vardagarne; och

6:o. att svenska folket redan nu för ett verkligt folkens förbund vill ifrågasätta några riktlinjer, som kunna formuleras sålunda:

folkens förbund, som bygger ytterst på vapenväld och uthungring och icke på försonlighet och förtroende, saknar de andliga förutsättningarna för att skapa ett fredsrrike:

folkens förbund, utan frigörelse och anslutning på samma gång av Asiens och Afrikas kulturfolk, är icke alls något folkens förbund;

folkens förbund, utan avrustning av den allmänna värnplikten och det gamla krigsväsendets övriga institutioner och dess anda, blir en ny äventyrlighet. en tummelplats fortfarande utan tvivel för bajonettpolitik och annat hot mot fred och mänsklighet;

folkens förbund, utan obligatorisk skiljedom i alla tvistefrågor, blir en rättsordning utan ordning och rätt;

folkens förbund, utan ett andligt bindemedel uti ett världspråk, som efter internationell överenskommelse inläres i alla skolor, blir lätt ett Babels torn med få utsikter till fulländning och många till ett sammanstörtande;

folkens förbund, utan lösning av den sociala frågan inom varje folk i syfte att skapa en broderlig mänsklighet utan klasskillnader, blir ett förbund av allenast vulkaner med ständiga utbrott utan någon varaktig inre eller yttre fred:

folkens förbund, med försmående av de andliga verkligheterna, personlighetens kultivering och självansvaret såsom hörnstenar i statsbildningen vid sidan av det materiella underlaget, blir fortfarande en bräcklig, kärlekslös inrättning, behärskad av andlig kapitalism, hemfallen åt andlig fattigdom och sannolikt ohjälpligt invigd i sin ordning till undergång.»

Nu har emellertid den nya institutionen kommit till stånd. Det gäller således, såsom svenska statsmakterna förordade, att bättra på verket. Detta kan ske genom att upphäva folkförbundet och bilda ett nytt eller genom att göra det nuvarande förbundet nytt. Bägge vägarna leda till samma resultat, men den senare är uppenbart för närvarande den enda framkomliga. Då förbundsakten är Sveriges högsta utrikespolitiska lag, har vårt lands statskonst befogenhet och plikt att påkalla de förbättringar i förbundets konstitution, som äro ofrånkomligt påkallade. Tiden synes vara inne att fullfölja ovanstående program, som framfördes i svenska riksdagen vid Sveriges inträde i förbundet.

Folkförbundets omvandling.

Medverkan av folkmeningen.

Folkförbundets konstitution innefattas i den så kallade förbundsakten, intagen i fredsfördraget i Versailles den 28 juni 1919. Enligt denna akt utövas förbundets verksamhet av en delegeradeförsamling och ett råd, biträdda av ett permanent sekretariat. En egendomlighet vidlåder denna verksamhet så till vida, att rådet och församlingen äro lika behöriga »att till avgörande upptaga varje fråga, som faller inom förbundets verksamhetsområde eller som berör världsfreden». Praxis lär vara, att den som först upptagit en fråga fortsätter därmed utan den andra myndighetens intrång. Utvecklingen tenderar emellertid, säges det, till att alltmer göra rådet till en regering och församlingen till ett världsparlament. Redan nu avger rådet till församlingen en rapport, vilken brukar där föranleda remissdebatt.

Rådet och delegeradeförsamlingen.

Något behov att påkalla ändring i dessa förhållanden synes knappast för närvarande föreligga. Församlingen sammanträder blott en gång om året, och mellan sammanträdena måste förbundet hava någon styrelse, som omhänder-tager uppkommande frågor och vid behov avgör dem.

Mot rådets sammansättning har ofta erinrats, att ententens fem stormakter, Amerikas förenta stater, Brittiska riket, Frankrike, Italien och Japan varit självskrivna till representantskap i rådet samt utgjort majoritet mot övriga medlemmar i rådet, vilka till ett antal av fyra utsetts av församlingen. Nordamerika har dock som bekant uteblivit, och församlingens representation är numera utökad med ytterligare två representanter. Av dessa platser har en tillfallit Sverige, som därigenom för någon tid mer än på länge blivit direkt engagerat i världspolitiken. Den förenämnda självskrivna representationen är en begriplig avskuggning av segerfreden. I och för sig utgör den en vansklighet, så länge ej samtliga medlemmar i förbundet rätteligen bliva företrädade även i rådet, vilket av hänsyn till dess aktionskraft måhända knappast låter sig göra.

Ett annat särmerke är, att församlingens och rådets beslut skola i regel fattas enhälligt av de å sammanträdet representerade medlemmarna. Detta är förmodligen betingat redan därav, att varje medlem förfogar i församlingen och rådet över endast en röst. Med den äventyrlighet, som ännu vilar över förbundet genom dess förankring i en segerfred, synas övervägande skäl tala för denna ordnings bibehållande, åtminstone tillsvidare. Varje medlem erhåller därigenom trygghet, att inga beslut kunna fattas i strid mot dess befogade önskningsar. På samma gång innefattar bestämmelsen en uppfordran till frivilliga överenskommelser i stället för tvångsavgöranden genom majoritetsbeslut, vilka stå i strid med förbundets idé och lättare äventyra en söndersprängning.

En självständigt folkmenings betydelse.

Emellertid utses församlingen faktiskt av regeringarna samt rådet delvis av regeringarna och till en del av församlingen. Förbundet är därför snarare ett regeringsförbund än ett folkförbund. Medelbart förtjänar det, formellt sett, i viss mån sitt namn, så vitt ankommer på länder, där parlamentarism blivit genomförd. Regeringarna härleda där sina mandat genom parlamenten ytterst från folken i val. I själva verket för dock även en parlamentarisk regering sitt eget fria liv, så snart den endast genom dessa formella band är förenad med sitt ursprung. Så länge en regering ej har bakom sig en självständig folkmening, som vill något och ej allenast slaviskt bejakar varje vägledning ovanifrån, då är folket icke representerat i regeringen och således icke heller i de delegationer, som utses av densamma.

De menige äro icke insatta i statskonstens vanskligheter och irrgångar. De känna icke mer än vad deras dagliga partitidning på ett ofullständigt och missvisande sätt låter dem få veta. Den allmänna meningen är därför vankelmödig, opålitlig och föga upplyst i de dagsfrågor, som översvämma ytan av samhällslivet. Regeringarnas medlemmar, behärskade av den mänskliga naturen, finna häri en förevändning att lita främst på sig själva, taga tyglarna i sin

hand och ovanifrån bemästra folkmeningen. Det tjänar ingenting till att invagga sig i fagra illusioner om demokratin. och det är föfångt att sörja öfver formaldemokratins upprepade skeppsbrott under sina seglatser bland bränningarna. Monarkien, krönt eller okrönt. och oligarkien. laglig eller faktisk. förbliva uppenbarligen att vara de oföränderliga regeringsformerna för dagen inom de största stater intill de minsta sammanslutningar trots alla pappersförfattningar.

När åter denna grunda böljegång på tidshavets yta ådagalägger sin totala oförmåga. då är folkets tid inne och dess röst vida mer guds röst än deras förtroendemäns. Världen har då ett skriande behov av de vaknande samvetena hos den obefordrade menigheten. Det är på detta fjärrskådaren från soluppgångens länder Laotse syftade, då han för tvåtusenfemhundra år sedan siade: »de som äga den sanna insikten, höra ej till de högt lärde; de som äro högt lärde, sakna den sanna insikten». Eller såsom Nasaréén sexhundra år efteråt uttryckte det: »detta har blivit dolt för de visa och kloka samt uppenbarat för de fåkunniga »

I ett sådant läge befinner sig nu samtiden. Det går långsamt framåt med strävandena för en bättre ordning. Den lilla ansats, som begynt med folkförbundet, behöver uppenbarligen någon trolldom bakom sig. Till och med ett oförbehållsamt ord i det ögonblick, då det gäller, anses där äventyrligt och ägnat att kunna stjälpas hela lasset, och möjligt är, att så även är förhållandet. Rådet och församlingen ha fått nedlägga sin kraft på allmänt humanitära och periferiska frågor. De ha nödgats blott med största försiktighet nalkas händelser av svårartad beskaffenhet. De ha i all synnerhet måst avhålla sig från att påkalla konstitutiva ändringar uti förbundsakten saut inskränkt sig till beslut om mindre jämkningar, till antalet åtta, vilka ej ratificeras av alla medlemmar och således ej ännu vunnit laga kraft.

Därmed är icke sagt, att förbundet hittills saknat betydelse. För min del tror jag, att förbundets blotta tillvaro verkar i dess anda. Godtyckligheten och kabalerna från åldrig diplomati, framstormande generalstaber och politiska fribytare hava icke längre fritt spelrum. Man känner sig besvärad på något sätt av folkförbundets organiserade samverkan, bakom vilken ett vaknande världssamvete dämpar utsvävningar. Även i de aktuella svårigheterna har förbundet nog kastat sin skugga framför sig och brutit åtskilligt övermod, som eljest lätt skulle givit sig fria tyglar. Korfukonflikten avlöstes, åtminstone i sina farligaste yttringar, kanske mest genom det indignerade avståndstagandet från övriga nationers delegerade mot de italienska icke minst i det privata umgänget.

För någon avsevärd framryckning erfordras emellertid som sagt medverkan från folkmeningen. Här möter man folkförbundets mest betydande brist, som för övrigt sammanhänger med parlamentarismens nuvarande skuggsidor.

Det svenska liberala minoritetspartiets ledare, tillika svenskt ombud i folkförbundets församling, yttrade nyligen följande tänkvärda saker.

Folkmeningens försummande.

Han betonade i sitt jungfrutal inför partivänner, att i ett demokratiskt styrt samhälle vore avkopplingen av den direkta kontakten mellan folket och dess ledning en uppenbar fara för både demokratin och samhället. Kampen ute bland folket tillspetsas. Kompromissandet uppe på höjderna, som folket aldrig förstått, är icke längre nog för att ersätta det bristande sinnet för realiteter, den felande viljan till samförstånd, den undertryckta samhörighetskänslan inom hela folket. Inför frisinnade klubben anförde enligt referat samme talare i ett föredrag om nationernas förbund, att även med den begränsade uppgift förbundet nu kan utföra är det av vikt, att dess höga syfte klart och öppet uttalas. Ett uppriktigt ord, sade han, rensar luften, samlar de tvekande och upprätthåller förhoppningarna hos alla dem, som önska tillvarataga förbundets utvecklingsmöjligheter att bli mer än en politisk börs, en barometer, som fullgör den i och för sig icke oviktiga uppgiften att registrera det politiska atmosfärtrycket. Vi måste sträva efter, tillade han, att göra folkförbundet till ett medel för att skapa rättvisa och icke allenast för att mäkla fred. Härför kräves personlig fredsagitation och en sådan ändring i de särskilda staternas uppfattning, att våldet icke längre skall framstå som ett rättsmedel. Endast på detta sätt kan det nuvarande till det yttre redan tämligen grundade folkförbundet få den inre förstärkning, som tarvas för skapandet av en ny mellanfolklig rättsordning.

Sådana förståndiga ord fälla vi litet var i vara samtal och uppträdande mera enskilt. Varför skall icke ett sådant framträdande också kunna gå för sig inom de instanser, parlament och regering, som ha avgörandet i sin hand? Är det icke rent av en försyndelse mot den helige ande att utestänga sanningen, i all synnerhet från riksförsamlingarna, vilka ju ha till uppgift att representera folkets röst? På senare tider har inom svenska riksdagen samförstånd dock i all synnerhet uppnåtts därom, att alla mellanfolkliga spörsmål, ägnade att stöda icke minst folkförbundets strävanden, böra avföras från riksdagens dagordning under hänvisning till, att utrikespolitiken sköter nog regeringen bäst. I den bör riksdagen icke alls inblanda sig, menar man, och framför allt bör riksdagen skydda regeringen från att få till sig framförda några vittgående fordringar. Skulle det dock icke kunna vara rent av praktiskt, att en regering i sitt framträdande stödes av ett helt folks oförtydbara mening om vad som erfordras, för att världen skall gå framåt? Skulle icke de svenska ombuden i Genève få en starkare ställning och understundom våga sig längre fram, om de kunde återropa något mera än i lyckligaste fall några tillfälliga statsråds instämmanden i en utrikesministers diktamen till statsrådsprotokollet eller utrikesnämndens ledamöters för världsaltet obekanta opinion? Är det icke en viktig betingelse för inflytande, att de svenska delegerade kunde återropa, att de hade en utbredd svensk folkmening och dess riksdag bakom sig?

I dessa tider, som fortfarande trots allt äro militarismens, finnes ingen hänförelse för en dylik andlig frigörelse. Däremot engageras hela folket med inkomster, kropp och själ för militärväsendet. Odling av människornas medvetande av fredstankarna är försummad och förbisedd. Skytteföreningarna, som öva folket för kriget, beviljas av staten miljoner eller i nödtider åtminstone hundratusentals kronor. Medlemmarna i fredsföreningar, som verka

bland de djupa leden, få utgöra de militära bördorna, men intet årligt ekonomiskt stöd skänkes deras kulturgärning. Äro föreningarna mera förankrade i de högre samhällslagren med deras benägenhet för avknappningar på idealen. kan ju en liten smula falla ned till dem från det rikt dukade militärbordet. Frikostigast, såsom mänskligt är, ställa sig parlamentarikerna mot sin egen fredsörening, den interparlamentariska unionen, och dess underavdelningar. Men även dessa anslag äro allt för anspråkslösa. om därmed avses att också driva något omfattande upplysningsarbete bland folket, varpå organisation dock ej är inriktad. Det är föga hugnesamt för den nu levande generationen, att denna officiella premiering av militärväsendet, denna ljumhet för fredsfrågan och detta underskattande av folkmeningen bland de tongivande samhällslagren och den av dem manövrerade formaldemokratien skall en gång i framtiden betraktas som en epok av nedsjunkna samhällskultur.

Någon gång skall väl det stora kriget avkasta även lärdomar. Den första och angelägnaste bör vara, att nationernas förbund ej kan undvara stödet av en intresserad och verksam folkmening, som ej nöjer sig med smulor utan vill hava slag i saken. Denna nödvändighet måste således inskrivas såsom en ledstjärna i förbundsakten. I den bör inflyta en bestämmelse av huvudsakligt innehåll, att förbundet skall låta sig angeläget vara att genom såväl egna åtgöranden som förmedling av sina medlemmar skapa den världsopinion för freden och samvetenas vägledning i den offentliga politiken, som utgör ett livsvillkor för tillblivelsen av förbundets höga ändamål.

Det må i korhet sagt sålunda betonas, att denna hemställan liksom övriga framställningar här nedan avse *tillkomsten av ett folkprogram för nationernas förbund*. De bygga på antagandet, att *en självständig folkmening med bestående ideal är en oundgänglig grundval för detsumma och på samma gång ensam kan bereda Frankrike den varaktiga trygghet*, utan vilken någon rätsida på problemet för närvarande ej synes kunna åstadkommas. Detta program får ej förblandas med vad medlemmar i förbundets råd och församling anse sig där högst våga sig på för närvarande.

Med folkmeningens betydelse sammanhänger en speciell fråga. Det har redan nämnts, att utvecklingen synes gå i den riktning, att rådet mer och mer får karaktären av en världsregering och församlingen av ett världsparlament. Denna utveckling kommer förmodligen att göra sig gällande, i samma mån förbundet fullkomnas. Att regeringarna då utse medlemmar både i rådet och församlingen, kan icke vara riktigt. Frågan måste lösas på något annat sätt. Man kan tänka sig kanske som en övergångsform, att regeringarna utse medlemmarna i församlingen och dessa i sin ordning medlemmarna i rådet, såsom redan nu delvis äger rum. En mera tidsenlig utväg är däremot, att rådet utses av regeringarna och församlingen genom allmänna val. Då emellertid rådet på detta sätt skulle erhålla ett alldeles för stort antal medlemmar eller åtminstone lika många, som antalet till förbundet anslutna stater, förefaller det, som om rådets bildande knappast lämpligen kan äga rum annat än genom val till ett överkomligt antal genom förbunds församlingen.

Ett folkprogram för nationernas förbund.

Allmänna val till delegerade-församlingen.

Däremot möter intet hinder att bygga församlingen på en rationell grund genom val av själva folken, vilka därigenom på ett omedelbart sätt bibringas intresse för deras gemensamma överstyrelser i mellanfolkliga frågor. Möjligen skulle detta val också kunna uppdelas så, att någon ledamot i församlingen utses av regeringen och de övriga av folket i varje land. Valet genom folket må varje land äga ordna efter sitt gottfinnande. För svenska förbäl-landen bör det uppenbarligen äga rum i sammanhang med något av de allmänna valen för att bespara kostnad och besvär. Hela landet kommer då enligt sakens natur att i fråga om denna valförrättning betraktas såsom en enda valkrets, och valet synes ej böra förrättas efter någon proportionell valmetod. Denna fråga väcktes vid 1921 års riksdag, och uppgavs kort därefter i pressen, att ett liknande förslag sett dagen i det italienska parlamentet.

Då det tillkommer förbundet att i första hand verka för en lämplig sammansättning av dess delegeradeförsamling och för enhetliga bestämmelser därom inom de särskilda länderna i möjligaste mån, bör följaktligen i förbundsakten inflyta en överenskommelse, att förbundets medlemmar vilja bemöda sig att bereda folkens breda lager känsla av ansvar för förbundet och inflytande i detsamma även genom det sätt, varpå valen till delegeradeförsamlingen anordnas i de särskilda staterna. Möjligen kan med tiden ett visst valsätt till sina huvuddrag fastställas i förbundsakten såsom förpliktande för alla medlemmarna.

Några överdrivna förhoppningar genom dessa val bör man visserligen ej hängiva sig åt, så länge partimekanismerna komma att helt behärska även dessa valförrättningar. Men stora utsikter måste föreligga att även folkmeningar skola lyckas här göra sig gällande. Genom att ett helt land i detta fall sammanföres till en valkrets bör likaledes skapa en känsla av samhörighet för världspolitiken och ett stort intresse samlas om denna valakt.

Universell anslutning.

Den andra förutsättningen för ett fullkommande av förbundet är dess universalitet. För närvarande omfattar det praktiskt taget alla stater utom Nordamerika, Tyskland och Ryssland. Dessa staters anslutning är emellertid så viktig, att förrän den äger rum, kan förbundet knappast sägas vara mer än halvgånget. Förbundsakten föreskriver tre villkor, för att deras inträde skall kunna äga rum.

*Nordamerikas
förenade stater.*

Emellertid torde Amerikas förenade stater kunna när som helst inträda utan att vara underkastade några villkor. Förbundsakten upptar nämligen dessa stater såsom stiftande medlem i förbundet, och någon ändring i förbundsakten därför att Amerika sedan uteblivit, har icke ägt rum. För denna anslutning ligga vägarna således banade. Den är också angelägnast och av förhållandena i övrigt närmast påkallad. Det har enligt mångas mening för världsfreden och tillkomsten av ett verkligt folkförbund varit synnerligen äventyrligt, att denna mäktiga stat, som medverkat i kriget och undertecknat fredstraktaten i uttryckligt syfte att verka för folkfreden, sedan drager sig tillbaka och över-

lämnar åt det sönderrivna Europa att ensamt mäktas en uppgift, som uppenbarligen är för denna världsdels officiella målsmän oöverkomlig.

Meningar förspörjas visserligen, att Europa ej bör eftersträva vidare bistånd från Nordamerika utan bör hjälpa sig själv för att ej komma i vasallskap till sist under Förenta staterna. Denna mening företrädes av ivrarna för en politisk nybildning, kallad Europas förenade stater. Enligt någras mening bör i denna statsgemenskap dock icke ingå England och Ryssland. Man anser det naturligare att uppdelas världen i vissa intressesfärer, såsom Europas förenade stater, Brittiska riket, Pan-Amerika, Ryssland samt Östern. allt i stort sett.

Folkförbundets tanke går emellertid längre och söker en världsunion och icke nya intressebildningar, som skola bevaka och till sist kanske bekriga varandra. Med en sådan utgångspunkt framstår såsom en synnerligen viktig dagspolitisk angelägenhet just nu, att från folkförbundet och Europa riktas en vänskaplig vädjan till Nordamerikas förenta stater att oförbehållsamt verka för president Wilsons ursprungliga program samt att åtminstone inträda i det nuvarande folkförbundet i syfte att medverka till dess omvandling till ett alla nationer omfattande fredsförbund, som söker sin grundval i gudomliga lagar och ej vidare förankras i en fredstraktat mellan krigförande. I *en bilaga* till denna framställning återgives ett par upplevelser ur parlamentarismens värld, som enligt min uppfattning på ett ingående sätt dokumenterar det otillräckliga intresset inom de parlamentariska kretsarna ännu för en sådan mäktig aktualitet för folkförbundet som just denna. I all synnerhet belysa de behovet och nödvändigheten, att folken och deras förtroendemän göra ett världsförbunds livsintressen också till sina och icke bekvämt överlämna åt regeringarna att utan det starka stöd, som en folkmening skänker, reda sig på egen hand med några besättningsmän, som hänga i luften då det gäller att hålla oförskräckt kurs genom svårigheterna.

Vad Tyskland angår, ha inom landet självt vid olika tillfällen skilda strömningar gjort sig gällande i fråga om dess anslutning. När en önskan om medlemskap varit övervägande, har den dock ej kommit till något framträdande på grund av inlupen kännedom om den franska regeringens föresats att tills vidare bestämt motsätta sig detsamma. Man kan också förstå, att så länge folkförbundet är förankrat i en segerfred, där Frankrikes intressen spela en dominerande roll, finner det i kriget intvingade men till sist med andras hjälp segrande landet det vara ofrånkomligt, att de slutliga mellanhavandena mellan den franska och tyska staten på grundval av fredstraktaten först definitivt ordnats, innan något fruktbart kamratskap i förbundet kan äga rum. Det ligger dock i sakens natur, att detta före i portgången har en övergång, och så småningom ljusnar det i alla fall.

Slutligen återstår det ryska problemet. Första steget till ett återknytande av gemenskapen mellan Ryssland och den övriga världen är självfallet, att omsider ett erkännande av den nuvarande ryska regeringen sker även de jure. Det är egentligen oerhört, att andra stater göra sitt erkännande beroende av ett misshag över den statsform, som nu slagit igenom och med vilken även

Tyskland.

Ryssland.

det ryska folket förlikt sig såsom den enda möjliga. Förklaringen ligger visserligen delvis också däri, att den ryska revolutionen annulerat utländska lån och konfiskerat utlänningars egendom, vilket man vill ha rättat, innan något erkännande kommer. Dessa anspråk äro begripliga, och väl vore, om de kunde tillmötesgås. Det kan å andra sidan ifrågasättas, om de i dessa tider av omstörtningar i världen hava större berättigande än krav på gottgörelse för de oerhörda förluster, som i övrigt skett för enskilda och för staterna genom världskriget. utan att något vederlag därför ifrågasättes.

Om denna stötesten överkommes, fruktar man emellertid konsekvensen av ett sådant erkännande. Det innebär nämligen, menar man förmodligen, ett erkännande av en social revolution, vilkens grundsatser man fördömer eller fruktar. Dessa grundsatser äro emellertid icke annat än ett lån från västerlandets högsta lag om det kristliga broderskapet och ett försök att omsätta det i verkligheten. Misstron grundar sig således därpå, att västern icke är sinnad eller förmögen att följa sin egen högsta lag samt rimligt nog finner det obehagligt att bliva påmind om detsamma. Om man anser, att experimentet misslyckats, är ju farhågan undanröjd, och må i varje fall även detta bliva det ryska folkets ensak. Icke bör det därför lämnas i sticket utan snarare hjälpas i sitt betryck.

Varje misslyckande bär för övrigt inom sig själv sitt botemedel. Ur västeuropeisk synpunkt bör kunna som ett gynnsamt tecken därtill uppfattas den begynnande återgången även i Ryssland i viss mån till det gamla systemet om fri äganderätt och handel. Man menar visserligen inom ryska regeringskretsar, säges det, att denna frigörelse av det enskilda initiativet endast lämnats tillfälligtvis. Men man kan vara övertygad om eller åtminstone finna det sannolikt, att när detta initiativ väl satts i gång, blir så småningom av denna snöboll en lavin, som krossar alla föresatser att förhindra densamma. Det ideella system, som skulle knäslättas genom revolutionen, kommer självt att drivas bortförr eller senare av dessa strömningar, och sker det icke förr, så sker det åtminstone med ganska stor sannolikhet, då den ryska bondeklassen, landets verkliga och bestående herrar, trots alla tilldragelser växer in i regeringsmakten, en utveckling, som kanske kommer för det övriga Europa att visa sig mindre tilltalande än de nuvarande förhållandena. Denna evolution pågår emellertid, omärkligt för beskådaren kanske, men tyvärr säkerligen obönhörligt i alla fall.

Ehuru den nuvarande ryska regeringen särdeles eftersträvar ett rättsligt erkännande från övriga stater, är det däremot en öppen fråga, vilken ställning den önskar intaga till folkförbundet. Det är icke sagt, att den vill söka inträde för Ryssland i detsamma. Om så sker, kan å andra sidan möjligen förväntas betänkligheter från den andra sidan. Det förefaller nog mången såsom ett ganska äventyrligt kuriosum, att förbundets församling och eventuellt även råd förstärkes av den nuvarande ryska regeringens representanter, på vilka det vilar att i samråd med övriga regeringars representanter komma till enhälliga beslut, för att det skall bliva något av.

Det är dock ingalunda säkert, att dylika farhågor äro grundade i någon allt

för äventyrlig omfattning. Det blir säkerligen friktioner, obehagliga nog, till en början för båda sidorna, varav erfarenheter även vunnits från andra sammanträffanden på senare tider. Dessa sammanträffanden ådagalägga emellertid, att det redan nu går för sig att även i brännande utrikespolitiska spörsmål kunna komma till gemensamma beslut. Man må icke heller förglömma, att de beslut, som världen förväntar av folkförbundet, måste vara byggda på en ideell uppfattning om vad en verklig rättvisa kräver. Just i sådana frågor bör det vara lätt att komma överens icke minst med de ryska ombuden, vilka representera ett system, som i sitt ursprung velat, att världen skulle styras just av sådana grundsatser.

Vad nu beträffande Ryssland sålunda bör ske, är erkännandet av den ryska regeringen från övriga staters sida samt därefter en undersökning av möjligheten till det stora landets anslutning åtminstone till ett i väsentliga punkter omgestaltat folkförbund. Då förhandlingar för närvarande pågå med Ryssland från svensk sida om ömsesidig samfärdsel kommer frågan om erkännande de jure säkerligen upp i detta sammanhang. Dessa underhandlingars resultat bör sålunda kunna även av folkmeningen avvaktas, helst det väntade systemskiftet i England väntas giva en stark impuls till lösning av denna fråga.

Förbundsakten kräver som sagt villkor för ny anslutning till förbundet. Det fordras sålunda godkännande av två tredjedelar av församlingen, vidare effektiva garantier för den inträdandes allvarliga avsikt att iakttaga sina internationella förpliktelser och för det tredje ett godtagande av förbundets bestämmelser med avseende å dess militära och marina styrkor och rustningar.

Allmänna villkor för anslutning.

Förutsättningen för anslutning, att förbundets bestämmelser om militära styrkor och rustningar skola godtagas, lära avse fastställandet av ett maximum, vilket icke hindrar den ifrågavarande staten att därunder minska sina rustningar eller alldeles avskaffa dem. Detta är dock icke tydligt uttryckt. En annan olägenhet är, att föreskriften gäller endast för stater, som anslutit sig efter förbundsaktens tillkomst. Över de ursprungliga medlemmarnas militära dispositioner sker ingen kontroll.

Alla de ovannämnda villkoren för anslutning äro uppenbarligen en efterklang av kriget och hava på dess konto insmugit sig även i förbundets författning. Ett riktigt förbund kan icke hava andra grundsatser än att varje suverän stat äger att ansluta sig utan andra förbehåll än godkännande tillsvidare av de för alla gemensamma sakliga bestämmelserna i förbundsakten.

Såsom ett uttryck för förbundets universalitet och möjliggörande av dennas snara tillkomst bör sålunda första punkten omskrivas i sådant syfte. För ändamålet är tillfyllest att avlägsna förenämnda villkor för anslutning, vilka dessutom vanpryda akten genom den skugga av krigsstämning, som de sprida över den redan i dess första artikel.

Framställningar till Nordamerikas förenta stater att omedelbart ingå i folkförbundet för att stödja och förbättra det samt att jämväl i övrigt medverka i fredsarbetet äro ock av ovan angivna skäl synnerligen påkallade. Även den svenska utrikespolitiken bör intressera sig därför.

Exekutiva maktmedel ("sanktioner").

Artikeln 10 i
akten.

Punkten tio i förbundsakten handlar om garanti för territoriell integritet och oberoende. Den innehåller, att medlemmarna förbinda sig att respektera och att mot alla angrepp utifrån upprätthålla samtliga medlemmars territoriella integritet och nuvarande politiska oberoende. Då farhåga uppstått, att denna bestämmelse skulle kunna innefatta förpliktelser till militär aktion, har på begäran av Kanadas delegation församlingen den 25 september 1923 antagit en resolution. Denna uttalar, i korthet sagt, att rådet vid anbefallandet av militärt ingripande skall taga hänsyn till den geografiska situationen och varje stats säregna ställning. Det tillkommer däremot varje medlems författningensliga myndigheter att med hänsyn till förpliktelsen enligt tionde punkten själv avgöra, i vad mån medlemmen kan anses skyldig att fullfölja sin förbindelse genom användandet av militära maktmedel. För resolutionen röstade 29 medlemmar. En medlem, nämligen Persien, röstade emot på grund av saknad utav fullmakt. Delegerade för 23 medlemmar voro frånvarande eller avhöllo sig från röstning. Då de som deltagit i omröstningen således icke uppnått fullständig enighet, förklarades framställningen icke vara antagen. Resultatet av omröstningen skulle dock delgivas rådet till kännedom.

Förslaget om
garantitrak-
tat.

Emellertid har en utbyggnad av punkt tio ifrågasatts genom ett framlagt förslag om en allmän ömsesidig garantitraktat. Den säges i ingressen avse att lägga grund till en plan för ömsesidigt bistånd i syfte att underlätta tillämpningen av punkterna 10 och 16, ävensom minskningen eller begränsningen av de nationella rustningarna i enlighet med punkt 8 »till ett minimum, som är förenligt med den nationella säkerheten och med genomförande av internationella förpliktelser förmedelst en samfällid aktion». Uti förslaget, som innehåller 19 punkter, förklaras anfallskrig vara ett internationellt brott med vissa angivna undantag. De fördragsslutande parterna förbinda sig individuellt och kollektivt att i enlighet med fördragets bestämmelser lämna bistånd till envar av dem, som blivit offer för ett anfallskrig, under förutsättning att sistnämnda stat ställt sig till efterrättelse fördragets bestämmelser om minskning eller begränsning av rustningarna. Åtgärderna för bistånd kunna bland annat vara ekonomiska sanktioner eller militär hjälp, vilken senare dock skall i princip icke begäras av fördragsslutande parter, tillhörande en annan kontinent än den, där operationerna skola försiggå. Emellertid står fördragets undertecknande öppet för alla stater, men någon förpliktelse därtill föreslås icke.

Förslaget är resultatet av en kompromiss mellan krav på en kollektiv anslutning och den franska uppfattningen, att rustningsminskning blott kunde ske, i den mån garantier erbjudas i utbyte, samt att stämningar och förhållanden omöjliggjorde för Frankrike varje nedskrivning av rustningarna, med mindre ett större antal stater iklädde sig en garanti för detta lands säkerhet. Därtill behövde anslutningen till garantiförpliktelsen ej vara obligatorisk utan kunde tänkas inskränkt till makter, som hade fördel därav. Från fransk sida för-

ordades med andra ord separata försvarsförbund. Genom att garantitraktaten stod öppen för alla, bleve den dock artskild från tidigare allianssystem. Under diskussionerna i församlingen bröto sig de olika stämningarna och intressena emot varandra. Från de små exneutrala staterna gjordes erinringar mot sammanbindning av garantiavtal och rustningsbegränsning. Den efter åtskilliga jämkningar till slutlig prövning framlagda avfattningen av förslaget bifölls av sexton medlemmar, varemot åtta röstade emot. Övriga närvarande medlemmar, däribland de skandinaviska länderna, deltog ej i omröstningen.

Resultatet blev, att förslaget remitterades till utlåtande av de särskilda regeringarna. Den svenska regeringen avgav sitt utlåtande den 1 juni 1923. Detta utlåtande gick i betänklighetens och avböjandets tecken. Det framhölls bland annat, att helt naturligt stater med en utsatt ställning betraktade en garantiplan såsom en fördel. För Sverige åter skulle en solidarisk garantiförpliktelse betyda en ökning av dess risk att indragas i krig. Under nu rådande orostillstånd i världen skulle det, säger regeringen, vara »omöjligt för en svensk regering att föreslå folkrepresentationen antagandet av internationella förpliktelser, som kunde inblanda oss i krigsföretag, vilka kanske för det svenska folket skulle te sig såsom icke berörande landets vitala intressen och nationella oberoende».

En närmare uppräknig av de exekutiva åtgärder, till vilka förbundet kunde skrida för att mot tredskande stat genomdriva sitt beslut, återfinnes i punkt 16. Den innehåller i huvudsak, att medlem, som griper till krig i strid mot förbundsakten, skall anses ha begått en krigshandling emot samtliga övriga medlemmar. Dessa förbinda sig att omedelbart avbryta alla handels- och affärsförbindelser med angriparen. Rådet föreslår de stridskrafter, med vilka förbundets medlemmar skola bidra. Medlemmarna överenskomma att underlätta fri passage över deras territorium för varje medlem, som deltagar i gemensamma åtgärder. Slutligen kan genom enhälligt beslut av övriga medlemmar ur förbundet uteslutas varje medlem, som överträtt sina förpliktelser.

Det har yppats olika meningar, huruvida 10 och 16 punkterna medföra förpliktelse till militär aktion. Från åtskilliga håll har betonats, att så är förhållandet. Från andra har invänts, att skyldigheten därtill endast är moralisk. Genom den förenämnda resolutionen om punkt 10 får väl anses någorlunda beslutat, att den senare ej kan tvinga någon medlem in i krig. Beträffande punkt 16 luta meningarna mera däråt, att den ej innefattar förpliktelse till militär aktion. Rådet äger nämligen endast rätt att föreslå militärhjälp. Avgörandet stannar således hos den medlem, till vilken rådet vänt sig. Däremot är det ostridigt, att samtliga medlemmar äro förpliktade att deltaga i ekonomiska sanktioner samt tåla genomfart för trupper.

Man kan förundra sig över att så viktiga stadgar icke avfattats klart och begripligt. Anledningen att detta ej skett är väl att söka i ämnets oändligt ömtåliga beskaffenhet. Punkternas formulering återgiver situationens oklarhet och avspeglar en mångfald stämningar.

Då emellertid förbundet anser sig ej kunna undvara att såsom sitt sista ord

Artikel 16
i akten.

Stämningar
och intressen.

lita till våldsmedel av gammal känd beskaffenhet, ligger det väl i sakens natur, att även vapenvåldet såsom den sista utvägen kommer att framstå såsom även denna sammanslutnings yppersta exekution. Förbundet vill ju också med synnerligt fog sammanföra staterna till ett gemensamt broderskap med ansvar för det hela en för alla och alla för en. Konsekvensen blir väl då, att alla få dela ljuvt och lett. Borttolkningarna av militära förpliktelser äro icke annat än förtolknings- och andemeningar i förbundet, sett såsom en sammanslutning med möjlighet till utveckling. En något svag ställning synas därför sådana länder intaga, som vilja, om än aldrig så förklarligt, bereda sig privata fördelar genom att söka undkomma sin solidaritet för det hela. Alla dylika ansatser äro förbud till förbundets eventuella sprängning och upplösning, när det en gång verkliga gäller.

I dessa famlanden uppenbarar sig förbundets svagaste sida, nämligen dess andliga fattigdom, vilken vidlåder det såsom ett barn av sin tid. Liksom de stora ekonomiska sammanslutningarna mellan många icke äro byggda på varje liten länks kärlek till alla utan företrädesvis på omtanken om sitt eget intresse, likaså sammanhålles förbundet ännu i främsta rummet av de olika medlemmarnas intressen och icke så särdeles mycket av den stora hängivenhet för allas bästa, vilken ensam kan övervinna allt.

Det är då också följdriktigt, att denna sammanslutning, som skulle skapa en ny och bättre värld, ändock fallit till föga för lockelserna från den gamla världens tillhyggen såsom symboler för dess maktutövning. Då nu exempelvis de skandinaviska länderna måste sätta värde på sin neutralitet och under inga förhållanden vilja indragas i krig, så reservera vi oss genast till förmån för ett sådant intresse och undandraga oss därmed ansvar för andra medlemmars ovissare öden. För att bevara skenet hava vi emellertid haft förmånen att kunna, såsom ovan sägs, få på papperet borttolkat vår skyldighet enligt förbundets författning till att delta i någon krigshjälp. Vi trösta oss med, att vi varit nog lyckliga att endast hava moralisk förpliktelse därtill. Men vi glömma för denna stundens tillfredsställelse, att underlåtenhet att fullgöra moraliska förpliktelser i längden ofta blir mer olycksbringande än vägran att uppfylla en lagparagraf.

Då vi dessutom trösta oss med att vi »endast» behöva delta i ekonomiska tvångsåtgärder samt medgiva genomfart för trupper och dylikt, blunda vi oskuldsfullt för att även sådana förehavanden äro farliga saker. De äro halva krigsförklaringar, som kunna snubblande lätt leda oss in i krig även med vapenmakt.

Det stora misstaget.

När allt kommer omkring, äro säkerligen punkterna 10 och 16 jämte en del militära dispositioner, som i förbundsakten kretsas omkring, ingenting annat än det stora misstaget i förbundets författning. Vi se också, hur en uttolkning och tillämpning av dessa punkter hitintills upplöst sig i förvirring och splittring utan utsikt att någonsin leda till klarhet eller enighet. Det betonas någon gång i förbundets tryckta publikationer, att »en moralisk avrustning är det oundgängligaste av allt». Detta skulle ske, såvitt på författ-

ningen ankommer, genom att 10 och 16 punkterna utmönstrades ur densamma. Skulle icke med en sannolikhet, som gränsar till visshet, förbundet utveckla sig snabbare och i tidernas längd vinna mest av sitt verkliga mål, om det kastade in en ny tändande gnista, »en ny beslutsamhet» i den gamla olyckliga statskonsten samt proklamerade sanningens och rättens makt såsom det enda exekutiva medel, som förenar i stället för att söndra samt tillika i längden aktas och frivilligt åtlydes. Sanktionerna äro en mycket farlig sak. Deras tillgripande upptänder hat och hämndkänslor. De kunna till och med lika väl föranleda en världsbrand som ett tillrättaläggande av vanskligheterna. Vad som fredligt avvecklade det italienska förhastandet i Korfu-frågan var säkerligen icke främst fruktan för sanktionerna. Det var, såsom ovan redan erinrats, själva tillvaron av nationernas förbund samt det kalla avståndstagande av de övriga delegerade gent emot de italienska, som till väsentlig del föranledde den frivilliga reträtten.

Villigt skall medgivas, att särskilt under nuvarande förhållanden kunna uppstå situationer, då tillitande av en sanktion, om man över huvud taget kan komma överens därom, kunde verka i äsyftad riktning utan några svårare påföljder. Detta blir dock alltid beroende av en slump, och man bör icke leka med elden. Det skulle å andra sidan också kunna inträffa, att ett beslut icke respekterades, därför att det ej stod någon verkligt hotfull våldsmakt bakom densamma. I sådan händelse finge förbundet bida sin tid tillsvidare samt tålmodigt fortsätta med de moraliska påfrestningarna, vilka, omfattade av en världsopinion, måste verka mest hälsosamt. Man kan också tänka sig, att för ett sådant fall särskild överenskommelse i händelse av trängande behov träffades om mera bryska åtgärder, som exekveras av alla eller vissa medlemmar. Därigenom beredes bättre tillfälle att laga efter lägenheten. Man är icke bunden av ett föreskrivet våld, vars uteblivande i senare fallet måste lättare uttolkas som svaghet. Att som nu skett bygga i själva författningen ett kärleksverk på våldet måste äventyra mycket mera än som kan vinnas. Det kommer dessutom att i sin mån förhindra den moraliska sanering av den nuvarande miljön, som fordras för att något gott skall kunna resa sig ur densamma.

Av vad sålunda i korthet blivit anfört, bör den slutsatsen kunna dragas, att ett livsvillkor för förbundet är att 10 och 16 punkterna i akten avföras från dagordningen och utplånas ur författningen. Förbud mot krig och våldshandlingar böra i alla fall kvarstå i densamma. Dessa måste i längden kunna på ett helt annat sätt upprätthållas, än om förbundet själv bygger sin tillvaro på samma utvägar, som den fördömer hos andra.

Internationell rättsordning (Formerna).

Genom att sålunda befrias från sina hopplösaste bekymmer uppfordras förbundet att lägga en ny kraft på det verkliga uppbyggandet, som nu i så hög grad måste försummas och av förenämnda skäl fått ganska ofullkomliga uttryck

till och med i författningen. Det blir tid övrig att ägna den internationella rättsordningen eftertanke och handling. Redan nu innehåller förbundsakten visserligen uppslag till tvisters avgörande på olika sätt och i sista hand genom en internationell domstol, som också numera på förbundets initiativ blivit upprättad i Haag. Den gamla Haag-domstolen, som kom till före världskriget såsom resultat av Haag-konferenserna, lär fortfarande existera på papperet men är förmodligen såsom en verklighet avsmnad. Skillnaden mellan de båda domstolarna skulle väl vara den, att den gamla domstolen, om den funnes kvar, ägde upptaga även tvister emellan och emot stater, som ännu ej anslutit sig till nationernas förbund.

*Obligatorisk
skiljedom.*

Det förtjänar dock erinras, såsom så ofta skett, att en domstol icke kan vederbörligen fungera i tillräcklig omfattning utan att det också gives en lag, efter vilken den skall döma. Ett godtyckligt dömande utan ledning av lag inger särskilt i de vitalaste och sålunda till svåra förvecklingar mest ägnade ämnena icke förtroende. Denna brist är också anledningen till, att i de internationella skiljedomstraktaterna liksom även i förbundsakten obligatorisk skiljedom även i vitala frågor endast i undantagsfall blivit föreskriven. Särskilt äro stormakter av begripliga skäl obenägna därför.

*Nationernas
självbestäm-
ningsrätt och
nationella mi-
noritetens be-
skydd.*

Förbundets naturliga uppgift att söka åstadkomma förenämnda lagkodifikation har fått ett synnerligt svagt uttryck i dess författning.

Sålunda innehåller förbundsakten i den grundläggande frågan om nationernas självbestämmerätt endast en varm vädjan till förmån för så kallade ociviliserade folk, som bebo kolonier och territorier under högre utvecklade staters överhöghet. Däremot finnes intet klart uttalande om behovet av en lagstiftning, som fastslår nationernas självbestämmerätt såsom internationell lag. Ett indirekt erkännande ligger visserligen uti förbindelsen för förbundets medlemmar att verka för garantier för territoriell integritet och oberoende (punkt 10). Men denna bestämmelse är avfattad företrädesvis såsom en krigsartikel och begränsar respekterandet till de nu bestående staternas territoriella integritet. Detta sammanfaller icke med nationernas självbestämmerätt. De nu bestående statsbildningarna innefatta mångenstädes inom sina gränser skilda nationaliteter, vilka stå i motsatt förhållande till varandra. Detta äventyrar fortfarande freden. Förbundsakten bekymrar sig i detta avseende enbart om vissa samhällen, som tidigare tillhört turkiska riket och nått en sådan utvecklingsgrad, att deras ställning såsom oberoende nationer provisoriskt kunna erkännas.

Beträffande de genom fredsslutet bildade staterna hava dessutom separata fördrag ingåtts i syfte att betrygga i viss mån nationella minoriteter. Dessa traktater efterlevas på vissa håll mindre samvetsgrant och äro i åtskilligt ej tillräckligt omfattande. I vissa fall äro de nya gränserna uppenbarligen stridande mot nationalitetsprincipen och utgöra därför en källa till framtida förvecklingar. Möjlighet av en omreglering är dock i fredsslutet ställt i utsikt. För reglerande av förhållandet mellan olika nationaliteter inom gamla länder, som icke nybildats genom fredsslutet, saknas alldeles föreskrifter utom i fråga

om Åland, för vilket ett försök gjorts att ordna saken i strid mot befolkningens uttryckliga önskan.

Det gäller sålunda att på ett rimligt sätt söka lösa nationalitetsfrågan såväl genom en rättvis gränsreglering och frigörelse av folk, vilka önska leva sitt eget fria liv, som ock genom ett ingående betryggande av de nationaliteters självbestämmelserätt, vilka av olika anledningar icke rimligen kunna lösas från sammanlevnaden inom samma stat med ett annat folkslag.

Det bör givetvis icke ifrågakomma att påtvinga en stat internationellt ingripande till förmån för en nationell minoritet, såvida icke denna senare önskar det, och en undersökning giver vid handen, att det också är erforderligt. Om god vilja föreligger inom en stat från de olika nationaliteternas sida, kunna deras mellanhavanden på ett sakkunnigare och smidigare sätt ordnas än genom en utifrån given stadga, som lätt förbiser faktiska omständigheter. Med en sådan grundsats förfaller också en del danska politikere obenägenhet för en internationell lagstiftning på förevarande område, därför att man anser den danska styrelsen på ett utmärkt sätt tillvaratager den tyska befolkningens rättigheter i det till Danmark nyligen lagda Nordslesvig, och en inblandning i detta goda förhållande anses av dem allt annat än lycklig. En sådan känslöstämning på en enda punkt får naturligtvis icke förhindra ett internationellt ingripande på andra ställen, där det verkligen är behöfligt.

Ett sådant behov föreligger också mångenstädes, såsom är väl bekant. Detta icke blott inom det europeiska statssystemet utan även i andra världsdelar och framför allt uti Asien, vilket — låtom oss hoppas det — står inför sitt uppvaknande för att frigöra sig från de europeiska övergreppen. Det vore klokt, om Europa besinnade sig i tid och genom inflytande av folkens förbund kunde bringas att frivilligt återgiva kulturfolken i andra världsdelar deras självbestämmningsrätt.

En sådan övervinnelse kan dock knappast väntas av det gamla slagsmålslandet. Under kriget ivrade centralmakterna för frigörelse av ententmakternas undertryckta folk, och de senare makterna beivrade sina fienders övergrepp mot nationaliteter. Ett lysande avsteg från denna nedsjunkna politik ådagalade vid ett tillfälle det nya Ryssland. Det började med sig själv. Det ville »en öppen och ärlig politik, ledande till fullständigt förtroende mellan Rysslands folk». Den första rådkongressen förkunnade därför i juni 1917 folkens i Ryssland rätt till fri självbestämmelse. Den andra rådkongressen i oktober samma år bestyrkte denna rätt än mera bestämt. För fullgörande av dessa kongressers vilja beslöt folkkommissariernas råd att till grund för sina åtgöranden i frågan lägga följande principer:

- »1. Frihet och suveränitet för Rysslands alla folk;
2. Rätt för Rysslands folk till fri självbestämmelse ända till skilsmässa och bildandet av självständiga stater;
3. Upphävandet av alla slags nationella och nationellt religiösa privilegier och inskränkningar;

4. Rätt till fullständigt fri utveckling för alla nationella minoriteter och etnografiska grupper, som befolka Rysslands område.»

Akten om folkens förbund bör således fulländas med ett klart erkännande av grundsatsen om nationernas självbestämmanderätt och nationella minoriteters beskyddande. För en sådan åtgärd, såvitt angår de två förstnämnda frågorna, har det nordiska interparlamentariska förbundet år 1920 och den svenska riksdagen år 1921 uttalat sig, efter att de båda auktoriteterna dessförinnan flera gånger¹ uttalat sig mot initiativ till en dylik internationell lagstiftning. Sedermera synes detta uppflammande intresse hava börjat åter utslockna i fråga om huvudfrågan eller nationernas självbestämmanderätt. Det närmare utmejslandet av denna lagstiftning bör otvivelaktigt äga rum genom en särskild internationell lag.

*Rasernas
likställighet.*

I detta sammanhang bör erinras om rasfrågan eller rasernas likställighet, den största nationalitetsfrågan. Motsatsförhållandet mellan raserna kulminerar uti motsättningen mellan den vita och gula rasen, mellan Västern och Östern. Det är historien om den vita olyckan, såsom Asien benämner det europeiska inträngandet med materialistisk världsåskådning, mekanisk industrialism, brutal militarism, beslagtagande och undertryckande av länder och folk. En särskild nattsida i den europeiska företagsamheten är utestängandet av Asiens överbefolkade länder från jordens koloniområden, som förbehållas den vita rasen. Målsmännen för Asiens folk pläga framhålla, att när tillträde vägras deras folk till de sibiriska kolonisationsområdena, när de utestängas från Stilla havets länder, när nya industriernas konkurrens på de europeiska marknaderna icke heller gör tillfyllest, då återstår för dem endast — kriget.

Vid uppgörelsen efter senaste världskrig och grundläggandet av nationernas förbund väckte de japanska ombuden rasfrågan på tal samt fordrade rasernas likställighet såsom en rättsgrundsats, vilken borde intagas i förbundets författning. Detta krav avsågs av europeerna. Med andra ord, Västern ville gärna vinna stöd av Österns folk för sitt förbund men stod fast vid programmet: jordens exploateringsmöjligheter åt europeerna samt beroendet och fattigdomen åt asiaterna.

Den vita rasen är illa styrd. Fortfar den med sitt trots i förenämnda angelägenhet, är en ny ödestimma lätt i annalkande, ett nytt världskrig, som kanske i all synnerhet blir en kamp mellan två arbetareklasser. Spörsmålet har dock sina vanskligheter på grund av de svårigheter, som möta ur de vita och gula rasernas skilda levnadsbehov. En lösning måste emellertid finnas, och nödvändigheterna skapa väl nu som oftast även utvägarna. Förbundsakten bör i anslutning till nationalitetsfrågan fulländas även med ett hänsynstagande till rasernas likställighet.²

¹ Åtskilliga motioner i riksdagen under perioden 1912—1923.

² Närmare motivering, se motionen nr 88 år 1922 i riksdagens första kammare.

Hand i hand med den ovan behandlade angelägenheten måste gå militär-
väsendets avrustning. Människornas avvapning är nämligen också en grundval
för internationell rättsordning, som den förutan aldrig lär bli någon verk-
lighet.

*Människornas
avvapning
(avrust-
ningen).*

Förbundsaktens förankring i krigets hypnos och gamla tider röjer sig även
uti den begränsning av programmet i denna del, som återfinnes i aktens punkt
8. Enligt denna förklara sig förbundets medlemmar erkänna, »att fredens
bevarande erfordrar de nationella rustningarnas begränsning till lägsta grad,
som är förenlig med den nationella säkerheten och med internationella för-
pliktelsers genomdrivande genom samfälliga tvångsåtgärder». Därefter följa
riktlinjer för dessa programs förverkligande.

Programmet om nedsättning av rustningarna utslätar uppenbarligen icke
kainsmärket på mänsklighetens panna utan håller det vid makt. Dessutom
är det väl ett opraktiskt för att ej säga olösligt problem att behålla rustningar
för att kunna övervinna varandra och på samma gång fordra av varandra att
avstå från möjligheterna därtill. Det är en ny variation på cirkelns kvadratur,
som motstått mänsklig uppfinningsförmåga.

Det har också visat sig, att alla de försök, som hitintills av förbundet genom
varjehanda undersökningar, kommissioner och diskussioner ägt rum, slutat i
allmänt virrvarr och hitintills ej kunnat leda till någonting. Bättre lycka
mena då amerikanerna, att de haft med Washingtonkongressen, som utlöste
en spänd situation genom nedskrotning av några slagskepp, avsedda främst
för Stilla Oceanen. Man måste fråga sig, om resultatet betyder mycket mera
än en gest. Ökningen av alla andra krigsfartyg, som enligt erfarenheterna
synas hava framtiden för sig, förblev oförkränkt och så även byggandet av
luftflottor. Dessutom finge de äldre fartygen skatta åt förgängelsen, under det
nya slagskepp i tillåten omfattning lära byggas under bemödanden att giva
dem den största möjliga ökade effektivitet, som motsvarar eller överträffar vad
man förlorat genom kongressens beslut.

Förbundet sysslar för närvarande icke med begreppet avrustning ens i prin-
cip. Ordet förekommer någon gång i de tryckta publikationerna särskilt i en
eller annan marginalrubrik. Men en blick på texten visar, att det oföränderligen
är fråga blott om »de nationella rustningarnas begränsning». I brist på fram-
komliga vägar ha förbundets experter oftast fått söka sig sysselsättning med
behandling av periferiska frågor, såsom förbud för enskilda företag att tillverka
vapen och krigsförnödenheter samt inskridande mot krigföring med förgiftade
gaser och dylikt.

Över dessa svårigheter eller rättare omöjligheter bör den allmänna meningen
förhjälpa förbundet genom att fordra människornas avrustning såsom en hörn-
sten i förbundets grundval samt övergivandet av det hopplösa bemödandet om
rustningarnas begränsning såsom ett allmänt internationellt program för freden.
Detta utesluter emellertid icke nödvändigheten för varje stat att upprätthålla
en ordningsmakt i begränsad omfattning, ity att några änglar äro människorna
verkligen ännu icke.

Det är så mycket mera påkallat, att avrustningsfrågan nu föres fram, då upprätthållandet av en beväpnad härskara påkallas i våra tider kanske ännu mera för utkämpandet av inbördes krig om de ekonomiska privilegierna. Ingen regel gives visserligen utan undantag. Genom den sociala frågans lösning på nämnda sätt föreligga emellertid i regel de största sannolikheterna för att man kommer ur askan i elden. Ytterligare förstörda karaktärer, tillintetgjorda produktionsmöjligheter och en nedbrytande reaktion såsom påbröd, det blir vinsten i de flesta fall. Kaos med andra ord. Nu kan det visserligen å andra sidan invändas, att människornas begåvning uppenbarligen är i stort sett så obetydlig, att det ej gives någon utväg att få bukt med dem annat än genom att då och då dränka dem massvis i syndafloder. Vad vinnes emellertid därmed? En fågel med vackra fjädrar kanske stiger till en början fram ur fördölsen, och sedan börjar i alla fall samma skådespel och kretslopp som förut.

Uti en framställning, som i mån av tid och krafter tilläventyrs avlämnas i anledning av det väntade härordningsförslaget, skall avrustningsfrågan och speciellt den allmänna värnpliktens debetsida något närmare belysas, och hänvisas därför i övrigt till nämnda framställning. Det bör emellertid här erinras, att svenska riksdagen vid sitt samtycke till Sveriges anslutning till förbundet anknöt en stark förvisning, att »det arbete för en universell och effektiv begränsning av de nationella rustningarna, som i förbundsakten art. 8 utlovas, utan dröjsmål igångsättes och med verklig kraft bedrivs». Svenska statsmakten är redan av denna anledning uppfordrad att föra talan om denna utblivna angelägenhet.

En av de viktigaste ändringar i förbundsakten måste därför vara dess fulländning med en uppfordran till allmän avrustning och ett klart medgivande för de enskilda staterna och uppmuntran till dem att var för sig påbörja detta befrielseverk. De skandinaviska staterna särskilt äro, synes mången, av övervägande skäl uppfordrade att här gå förut och giva ett föredöme.

*Den civila
rättens uni-
versalitet.*

En förbisedd omständighet, som i mycket betydande grad reser murar mellan folken och isolerar dem, är skiljaktigheterna i deras civila lagstiftningar. Rättens universalitet är därför en lösen, som mången gång höjes. Därmed syftas naturligtvis icke på ett så ovist och man kan gärna även säga hopplöst företag som att söka sammansmälta olika folkslags seder och behov med utlånande av mäktiga historiska traditioner. Oföränderliga skiljaktigheter i rasegenskaper, klimat, landskapets gestaltning och nedärvda sedvänjor komma alltid eller under oöverskådliga tider bevara skiljaktigheter i seder och institutioner mellan olika folkslag.

Emellertid innehålla tillsvidare lagstiftningar många rättsområden, som enligt sakens natur lämpligen kunna överensstamma till gagn för både den internationella samfärdseln och därmed också de särskilda folken. Ett strävande i detta syfte borde bryta mycket av söndringens anda samt uppamma samförstånd och känsla av samhörighet.

På handelsrättens område ha också av nämnda skäl målmedvetna strävanden ägt rum för att nå överensstämmelse. En av de viktigaste förutsätt-

ningarna för att sammanhålla Tysklands enighet ansågs vara genomförandet av en gemensam civil lagstiftning för hela landet. De tre skandinaviska länderna hava även i en överensstämmande lagstiftning på områden, som lämpa sig därför, trots sig finna ett betydelsefullt medel för att stärka samhörigheten mellan dessa folk.

Det synes därför, att folkförbundet i en omtänksam strävan för att skapa ett likvärdigt innehåll i de olika staternas lagstiftningar, i den mån så lämpligen kan ske, har att vinna ett icke föraktligt verktyg för sina syften. Det borde dock tilläggas, att även överensstämmelser i de konstitutionella författningarna kunna vara något eftersträvansvärt icke minst för den enhetliga sammansättningen av dess organ, om än detta har mindre betydelse för samvaron mellan de enskilda medborgarna.

Inskrivandet av denna nya uppgift i förbundets författning är måhända icke av något omedelbart behov påkallat, då förbundet har så många andra närliggande uppgifter, som i första hand tilldraga sig uppmärksamhet. Dess uppmärksammande i författningen skulle emellertid i sin mån adla densamma. Förbundet är den rätta målsmannen för denna angelägenhet. Förhållandena kunna när som helst påkalla inlägg till förmån för överensstämmelse i någon viss lagstiftning.

Ett världsspråk (Bryggan mellan formerna och innehållet).

Uti ingressen till akten om nationernas förbund proklameras, att det, för att utveckla samarbetet mellan nationerna samt garantera dem fred och säkerhet, är av vikt bland annat »att underhålla öppna samt på rätt och heder grundade internationella förbindelser». Man måste då fråga sig, hur detta skall vara möjligt i tillräcklig utsträckning, om folken icke kunna göra sig förstådda av varandra. Man måste misströsta om genomförbarheten av de tillika förfäktade förpliktelserna att icke gripa till krig, därest fortfarande språken resa mellan nationerna murar av oförståelse, trångsyn och misstänksamhet.

Vid den internationella raskongressen år 1911 förelåg ett betänkande av doktor Zamenhof, skaparen av världsspråket esperanto. Däri utvecklade han, hurusom enligt hans uppfattning orsaken till folkhatet var varken politiska förhållanden, ej heller ekonomisk konkurrens, ej heller olikheter i klimat och geografiskt läge och icke heller kroppsliga olikheter. De andliga skiljaktligheterna hade sin grund i olika grader av uppfostran och icke i andliga förmögenheter, och olikhet i härkomst vore också blott skenbar, då ju dock alla komma från samma stam. Den verkliga orsaken till hatet mellan folken var skiljaktighet i språken och religionerna. Det bästa vore, om det blott gäves ett språk och en religion. Då detta emellertid inom avsevärd tid icke vore möjligt att uppnå, så måste, menade han, ett internationellt hjälpspråk användas, vilket möjliggör för var och en att inlåta sig med en annan, som talar ett annat språk, utan att han måste underordna sig den andra, vars språk han endast med möda kan bruka.

Ett världsspråks betydelse. (Se ock nedan under "reflexioner".)

Säkerligen har Zamenhof underskattat andra krigsanledningar än de av honom angivna. Visst är emellertid, att olikhet i språk söndrar nationer mest. De otaliga nationalitetskrigen äro ett uttryck därför. Även de ekonomiska konflikterna samla sig företrädesvis i kamp mellan olika språkområden om de ekonomiska privilegierna. Här är ett ingripande i fredens intresse därför av den utomordentligaste vikt. Ett världsspråk, som inläres i alla världens skolor, är ett fundamentalt problem. Även klasskillnaderna upphävas därmed på en viktig punkt. Det gäller då att med verklighetssinne också utvälja det för ändamålet lämpligaste språket.

Ett »levande» språks genomförande såsom världsspråk är visserligen vida bättre än ingenting, och den frågan bör därför också stå på dagordningen. Men eftertanken och erfarenheten hava lärt en mängd människor, att ett logiskt, enkelt och lättlärt konstspråk bör hava ett vida större företräde, därför att det skänker mänskligheten i stort, vad det nu behöver men ej kan vinna på den andra vägen.

Ingenting är mera invecklat och konstgjort än de så kallade levande språken. Dessa språk, slumpvis tillkomna och fyllda med bristande logik, oregelbundenheter och annat krångel, kunna aldrig bli annat än högeligen konstgjorda språk för alla, som icke hava dem till modersmål. Man kan icke begära, att det stora flertalet människor skall kunna vinna tid och råd att tillägna sig på något själfullt sätt en annan nations modersmål. Det engelska språket, som anses vara lättast att lära, tar dock lång tid att inhämta, och en främmande kan endast undantagsvis efter otrolig möda komma in i dess själ. Och vilket barbari vore det för övrigt att tvinga jordens alla barn i alla tider att inhämta ett språk, där stavning och uttal äro två olika saker.

Ingen människa födes heller med anlag för ett visst språk. Även ett »levande» språk inläres genom minnesövning på ett konstgjort sätt. De första lektionerna i detta konstspråk givas av modern, då hon lutar sig över barnets vagg. Därför kallas det modersmålet. Redan namnet angiver således, att det icke är barnets språk utan en annans språk, som konstmässigt inläres hos barnet.

Även de »levande» språken äro ibland tillkomna rent av genom avsiktliga bearbetningar. Det tyska riksspråket har av en kommitté skapats från olika munarter. Det ryska riksspråket lär en ensam man på samma sätt fabricerat.

En mängd nationer, särskilt de större, skulle i varje fall icke vilja vara med om ett sådant världsherravälde, som antagande av en annan nations språk såsom världsspråk skulle medföra för de andra nationerna. Det är en politisk omöjlighet.

Det enkla konstspråket uppbygger den andliga gemenskapen mellan folken. Det möjliggör en samverkan mellan alla på skilda områden. Det befriar dem, som vid sidan av modersmålet vilja för sin framkomst lära ett annat språk, från årtal av lidande och uppoffringar, de vinna i stället ett språk, som skrives så som det talas, och med vilket de komma fram överallt. Det lättar för världens barn på en av deras rysligaste skolbördor och skänker barnen kärlek till

en språkundervisning, som är logisk och skänker dem något överkomligt samt möjliggör korrespondens med barn i andra länder, en utsökt och beprövad metod för att skapa samförstånd i världen. Det lättlärdas konstgjorda världsspråket avlyfter från det allmänna bortkastade omkostnader. Det är enligt erfarenheten en bättre grundval för vidare språkstudier och känsla för logik i språken än något levande språk erbjuder.

Vanliga människor, bönder, arbetare, tjänstemän och alla andra, äro förtjänta av, att det göres ett slut på det förtryck över dem, som utövas genom språkförbistringen. De böra få göra sig förstådda av alla människor i världen, och det är dem nog. De vilja bliva världsborgare och vänner med alla. För detta ändamål måste de kräva ett medel, som är överkomligt och genomförbart. Särskilt det svenska folkets stora flertal är undanträngt, lamslaget på grund av vårt språks betydelselöshet i världen. Våra tankar äro vanmäktiga, våra förbindelser omöjliggjorda, vår demokrati bakom flötet. Svenskarna borde ej stillatigande finna sig längre i denna permanenta nattfrost över sina utvecklingsmöjligheter. De borde ej tillåta sina förmyndare i regering, riksdag och press att fortfarande som hitintills skumögt trampa ned deras tanke- och känsloliv och ävlas att göra dem till maskar i stoftet.

Ett världsspråk kan bliva en trolldom, som världen behöver. Det måste komma till ett avgörande, detta må nu stanna vid ett »levande», men för alla främmande nationaliteter stendött, oändligt konstigt krångelspråks pina och begränsning eller ett lättlärt för alla tillgängligt konstspråks överkomlighet och vida räckvidd. Den första utvägen bebådar nya skillnader mellan en överklass och en ständigt undanskjuten underklass, mellan ett fåtal, som utan hänsyn till begåvning eller hjärtelag privilegieras att sköta de mellanfolkliga förbindelserna, och den stora mängden, som fortfarande får ingenting att säga.

Åtskilliga gånger¹ har inom svenska riksdagen förgäves klappats på de stängda portarna. Det har begärts ett svensk initiativ till en förutsättningslös internationell utredning och överläggning för antagande genom mellanfolklig överenskommelse av ett världsspråk, avsett att inläras i alla världens skolor, ävensom till åtgärder för inrättande av en internationell världsspråksakademi för övervakande av det antagna språkets utveckling och enhetlighet. År 1921 slog den stora saken verkligen igenom i första kammaren. Men den tillbakavisades i den folkvalda kammaren genom en koalition mellan intellektualistiska stämningar inom yttersta högern och socialdemokratin. Folket föll i den snara, som så ofta är till hands, när det gäller en verkligt betydelsefull andlig förkovran för de menige.

Till den senaste framställningen i riksdagen var även fogat ett betänkande från den svenska världsspråkskommittén, sammansatt av representanter från olika riktningar (förespråkare för esperanto, ido eller reformesperanto, mondo eller engelska samt neutrala i språkvalet). Detta betänkande gick enhälligt i enahanda riktning som de ovannämnda framställningarna till riksdagen samt

*Svenska
initiativ.*

¹ Åren 1911, 1912, 1915, 1917, 1919 och 1921.

avlämnades med skrivelse den 6 oktober 1920 till nationernas förbund och dess första delegeradeförsamling.

Hänvändelser ha ock skett till nordiska interparlamentariska förbundet¹ och interparlamentariska unionen m. m., men utan resultat.

Alltsedan sitt grundande har folkförbundet mottagit många petitioner till förmån för antagandet av ett internationellt språk och i synnerhet av esperanto, som är utbrett i talrika länder och föremål för undervisning i många staters offentliga skolor. Under loppet av delegeradeförsamlingens två första möten åren 1920 och 1921 inlämnade de delegerade för *Syd-Afrika, Brasilien, Belgien, Chile, Kina, Columbia, Haiti, Italien, Japan, Indien, Persien, Polen, Rumänien och Tjeckoslovakiet* framställningar om, att folkförbundet skulle förordna allmän undervisning i esperanto uti skolorna såsom ett internationellt språk. Det önskades således i detta fall icke någon förutsättningslös undersökning. Man begärde ett omedelbart accepterande av esperanto såsom världsspråk utan någon vidare modifikation av detsamma för den händelse det innehöll en eller annan brist, som lämpligen kunde avhjälpas.

Den första församlingens andra kommission kom efter någon motivering till följande sammanfattade resultat:

»Nationernas förbund, konstaterande de språkliga svårigheter, som resa sig emot direkta förbindelser mellan folken, och den trängande nödvändigheten att skapa ett medel däremot till hjälp för ett gott samförstånd mellan nationerna, följer med intresse försöken till offentlig undervisning i det internationella språket esperanto uti de offentliga skolorna hos många medlemmar i förbundet, samt

uttalar en önskan, att generalsekretariatet till nästa församling förbereder en rapport över de resultat, som vunnits på detta område.»

Ur motiveringen må omnämnas, att kommissionen bland annat erfarit av förbundets representanter från Persien och Kina, att *en omfattande folklig rörelse utbreder sig i Asien* för åstadkommande av ett internationellt språk.

Den första församlingen diskuterade frågan, men det blev andra församlingen, som behandlade kommissionens förslag och uppdrog åt generalsekretariatet att företaga den föreslagna utredningen. Församlingens resolution, som antogs den 15 september 1921, innehåller, att problemet, för vilket intresserar sig ett alltjämt växande antal stater, förtjänar en noggrannare undersökning, innan det kan företagas till avgörande av församlingen, och det föreslogs, att frågan skulle ställas på dagordningen för nästa församling och att sekretariatets rapport då skulle föreligga färdig.

Den från generalsekretariatet infordrade rapporten om »esperanto såsom internationellt hjälpspråk», dagtecknad den 28 juni 1922, avlämnades till den tredje församlingen. Den innehöll en ganska omfattande utredning samt slutade med följande konklusioner:

»Av den enquête, som företagits av generalsekretariatet enligt beslut av folkförbundets andra församling, framgår:

¹ Åren 1911—1915 (se motionen år 1921).

1. Lämnande åsido frågan om det diplomatiska språket synes behovet av ett hjälpspråk göra sig överallt ivrigt gällande för ett underlättande av de direkta internationella förbindelserna.

2. Flertalet av de vetenskapliga och kommersiella höga korporationer, som studerat detta problem, giva företräde åt ett neutralt förenklat språk, som icke skulle föranleda något intrång i de nationella kulturspråkens sekelgamla prestige, och de rekommendera i regel esperanto.

3. Esperanto synes i själva verket vara ett av de mest fulländade, sannolikt det enklaste och i alla händelser det mest spridda av föreslagna konventionella språk.

4. Esperanto är väl ägnat att fylla rollen av ett internationellt hjälpspråk och dess överflödande bruk i skrift och tal sedan trettiofem år tillbaka har givit det karaktären av ett levande och böjligt språk, som redan är utvecklat och mäktigt av ytterligare framsteg.

5. Uti esperanto undervisas obligatoriskt eller fakultativt i allmänna folkskolor eller läroverk uti sjuutton stater på grund av legislativa föreskrifter, ministeriella dekret eller beslut av kommunala myndigheter.

6. Utförda experiment hava ådagalagt, att esperanto är mycket lätt att lära, enär europeiska och amerikanska barn inhämta det på ett år med två timmar i veckan, och barn i yttersta orienten på två år med samma antal timmar, under det att de behöva sex års studier med 4 à 5 timmar i veckan för att lära ett annat europeiskt språk. För vuxna är den erforderliga tiden ofta mycket kortare: 25 à 40 lektioner äro i allmänhet tillräckliga.

7. Esperanto överlastar icke skolornas program och konkurrerar icke med de nationella kulturspråken, enär gjorda rön visat, att det tvärtom underlättar studiet och inbesparar tid såsom en logisk introducering i latinet och de moderna språken.

8. De lärare, som undervisa i esperanto, önska att se dess stabilitet garanterad genom ett internationellt officiellt erkännande, som tillåter esperantoakademien att kontrollera språkets normala utveckling på samma gång som den fortsätter att bevara dess enhet.

9. Esperantos utbredning betraktas av många regeringar såsom ett viktigt framsteg i civilisation, men dess obligatoriska införande i skolorna beror framför allt på en internationell överenskommelse, som lämnar garanti för att ett tillräckligt stort antal stater äro beredda att taga samma mått och steg.

10. Österrike, Bolivia, Brasilien, Kina, Danmark, Egypten, Ungern, Japan och Nya Zeeland hava redan officiellt meddelat telegrafunionens internationella byrå sitt samtycke till att giva esperanto vid sidan av de nationella språken tillträde till de internationella kommunikationerna.

11. Användandet av esperanto synes föra med sig en anda av internationell solidaritet, helt och hållet i samklang med folkförbundets uppgift.

På grund av dessa konstateranden, som icke inverka på förbundets nuvarande språkliga organisation, skulle förbundets församling kunna tillmötesgå åtskilliga önskingar och krav, som så ofta blivit framförda till förbundet från så många håll. Den skulle kunna fästa sina medlemmars uppmärksamhet på resultatet, som gjorts i skolorna genom de stater, varest det undervisats i esperanto, och uppmana dem att taga under övervägande rekommendationerna från den internationella konferensen för undervisning i esperanto, vid vilken sexton regeringar voro företrädda. Den kunde dessutom fästa deras uppmärksamhet på det faktum, att esperanto är erkänt i olika stater såsom internationellt hjälpspråk för handeln och vetenskapen, att det redan är använt av tusentals människor i alla länder för deras förbindelser i utlandet och följaktligen skulle

man kunna rekommendera dess tillträde till post- och telegraförvaltningarna vid sidan av de internationella språken. Slutligen skulle församlingen kunna uppdraga åt sekretariatet att fortfarande följa esperantos framsteg och avgiva rapport därom.»

Denna rapport remitterades av tredje församlingen till *kommittén för intellektuellt samarbete* (Commission de Coopération Intellectuelle) med uppdrag att framlägga sin uppfattning om de olika synpunkterna på ett internationellt hjälpspråksproblem.

Kommittén behandlade ärendet den 26 juli och den 2 augusti 1923 och kom till det resultat, att hon icke ansåg sig böra förorda ett konstgjort språk. Detta beslut fattades med sex röster mot en, varjämte tre ledamöter avhöllo sig från att rösta. Under debatten hade av en ledamot betonats, att kommittén och förbundet icke borde syssla med vilket språk, som borde förordas till världsspråk, utan endast överhuvud taget med behovet av ett världsspråk och sättet för dess åstadkommande eller sålunda samma ståndpunkt, som rekommenderats svenska riksdagen i de inom den väckta framställningarna i ämnet. Kommittén består så när som på en ledamot av vetenskapsmän, de flesta professorer. Ordförande är författaren och hedersprofessoren H. Berghson, fransman. Samtliga medlemmar äro européer utom en nordamerikan. Kommittén uppdrog åt ett redaktionsutskott på fyra personer att utarbete den definitiva redaktionen av kommitténs resolution i överensstämmelse med dess nyssnämnda principuttalande. Resolutionen fick härvid följande lydelse:

»Kommittén har ägnat mer än två sammanträden åt detta problem. Den bestrider icke de fördelar, som skulle uppkomma genom allmänt antagande av ett konstgjort hjälpspråk, men håller före, att alla dess bemödanden böra nedläggas på utbredningen av de levande språken och den moderna litteraturen, vilka företräda efter dess mening ett av de mäktigaste medel att närma andarna, att underlätta samförståndet mellan folken, med ett ord, att förverkliga folkförbundets ideal. Man återfinner alla de nödvändiga beaktandena i detta ämne uti protokollet över de sammanträden, som kommittén ägnat åt en ingående diskussion över frågan om ett konstgjort språk.»

Detta uttalande ingick i den rapport, som kommittén underställde rådet och församlingen. För bedömande av uttalandet kan det hava sitt speciella intresse erinra om den del av nämnda rapport, som följer omedelbart efter behandlingen av det konstgjorda språket.

Dr Tchéou-Wei, delegerad för Kina, hade nämligen i delegeradeförsamlingens andra kommission föreslagit samarbete mellan kommittén för intellektuellt samarbete och den internationella kongressen för moralisk uppfostran (*l'éducation morale*), som höll sina sammanträden i Genève sommaren 1923 samtidigt med kommittén. Om detta förslag, som hänsköts till kommittén, heter det i dess rapport följande:

»Kommittén har varit enhällig i sitt beslut, att hon icke kunde inlåta sig på denna väg. Kommittén giver sin hyllning åt kongressens uppgifter, åt det ideella uppsåt, som besjälur den, men moralisk uppfostran är ett område, som faller utom kommitténs räckvidd (*l'éducation morale est un domaine, qui lui*

échappe»). Den har för övrigt för ögonblicket ingen förbindelse med någon kongress; och det är främst med vetenskapliga kongresser, som dylika förbindelser böra inledas».

Emellertid avgavs till rådet en rapport av den franske delegeranden M. Hanotaux rörande kommitténs arbete och däribland även ett enkelt återgivande av kommitténs yttrande i språkfrågan. Rapporten »antogs» av rådet den 10 september 1923 utan någon diskussion i språkfrågan.

Även till församlingen avlämnades av dess femte kommission en rapport över kommitténs verksamhet. Denna rapport omnämnde ej ens resultatet i språkfrågan och föranledde ej heller någon diskussion eller något uttalande av församlingen.

Man lär kunna antaga, att därmed får, märkligt nog, världsspråkfrågan anses vara för denna gång utagerad inom folkförbundet. Med en sådan utgång böra folken verkligen icke låta sig nöja. Saken är så viktig, att den måste omhägnas även av själva förbundsakten.

Det är möjligt, att för förbundets kommitté för intellektuellt samarbete ej erbjöd sig något skäl för samverkan med just den förenämnda kongressen om moralisk fostran. Kongressens dagordning föranledde kanske icke därtill. Kommitténs allmänna uttalande däremot om moralisk fostran såsom ett för kommittén främmande ämne och vetenskapen såsom dess enda anförvant avslöjar på ett utomordentligt intresseväckande sätt den intellektuella kommitténs psyke och dess därav betingade syn på världsspråksfrågan. Man kommer nästan att tänka på det berömda uttalandet om 1848 års Frankfurterparlament: hundertfünfzig Professoren, Vaterland, Du bist verloren — hundrafemtio professorer, fädernesland, du är förlorat.

Reflexioner.

En av Österns lärde, som ur sitt lands tusenåriga traditioner insupit, att personlighetens kultivering är förutsättningen för att kunna rätt styra staten och således även världen, föreslår en samling europeiska lärde en samverkan med en kongress, som bygger på samma uppfattning. De europeiska vetenskapsmännen, barn av Västerens materialistiska läggning, sätta upp ett förvånat ansikte och åkalla vetenskapen för att få en förevändning att undfly denna främmande åskådning. Det är redan av denna anledning icke underligt, att kommitténs majoritet i världsspråksfrågan kommit till ovannämnda resultat, och att tre av dess ledamöter av tveksamhet eller obekantskap med ämnet avhållit sig från att uttala någon mening.

Världsspråksfrågan är i grunden en moralisk angelägenhet. Det gäller att sammanföra andarna och giva dem en utväg att kunna utan hinder av en anspråkslös ställning eller saknad av privilegier få någon flykt under vingarna för att möjliggöra ett sådant sammanträffande. Detta är således en fråga, som »undflyr» kommittén. Naturvetenskapen och dess utgreningar — någon annan vetenskap gives väl knappast — befattar sig enligt sin natur icke heller med moralen eller medkänslan. Vetenskapen, denna stolta och outhärliga insats i utvecklingen, står där inför en av sina begränsningar åtminstone hitintills. Om dess sinnrika uppfinningar ställas i krigets och förödelsernas eller

i det godas tjänst, det beror på samhällsordningen, människorna och även på vetenskapsmännen, vilka senare äro vanliga människor eller sålunda något annat än vetenskapen.

Kommitterade ha härvid, ställde inför de stora massornas hjälplöshet, räckt dem stenar i stället för andligt bröd. Vad menar egentligen kommittén med de »levande» språkens utbredning för främjande av folkförbundets ändamål? Ingå däri, såsom ordalagen synas utvisa, alla de nu talade språken, exempelvis även det svenska, och är det i tecknet av en sådan fortsatt babylonisk förbistring som folkens umgänge skall kunna grundas?

Eller lurar kanske, såsom är begripligare, ett famlande mot vidgat stormaktsvälde över jordens övriga folk genom att påtvinga dessa såsom världsspråk icke mindre än både franska, engelska och tyska, dessa tre krigsspråk skulle man nästan kunna kalla dem, som gått i spetsen för så mycken ävlan, konkurrens och olycka i världen? De skola således fortfarande tävla med varandra inom varje av de främmande nationerna och där uppdelas, icke mänskligheten, som ställes fortfarande utanför, utan en liten privilegierad del av densamma uti trånga intresseområden. Kommissionen säger sig vilja med nit inrikta sig på detta arbete men tager intet initiativ därtill och kommer säkerligen icke heller att kunna lägga två strån i kors för en så ofruktbar uppgift. Och hur länge tror man sig kunna hålla exempelvis de ryska, spanska och italienska samt de stora asiatiska språken utanför? Lenin sade en gång till mig: vi hava redan tre världsspråk och ryskan blir det fjärde. Liknande anspråk från andra språk hava vid många tillfällen framträtt.

För övrigt är det icke osannolikt, att denna utlovade propaganda för »de levande språken» dock i själva verket avser propagerandet av hegemoni för det franska språket, detta det svåraste språk av alla, som i den övriga världen aldrig kan höja sig annat än till ett privilegium för ett fåtal inom de burgnaste samhällsklasserna. När den väckta framställningen först diskuterades i den första eller möjligen andra församlingen av folkförbundet, höll den franske delegeranden Hanotaux ett tal riktat emot det gjorda initiativet under hänfört framhållande av det franska språkets ärorika traditioner, som borde bevaras och gåvo världen vad den behövde. Detta anförande hälsades inom församlingen med livliga applåder. Det har sagts mig, att kommittén för intellektuellt samarbete anses särskilt stå under franskt inflytande. Förbundets beroende skymtar således även här. Det skulle således utnyttjas till att slå ett slag för det franska språkets privilegierade ställning såsom diplomaternas, de internationella sammankomsternas och de utvaldas världsspråk mot en befarad konkurrens och med totalt åsidosättande av folkens frigörelse även på detta område. Vilken dålig tjänst gör icke den franska överklassen härmed den stora franska nationen och den trygghet för framtiden, som denna nation med så stort fog äskar och vilken dock hotas mest genom ävlan efter ohållbara privilegier.

Det personliga undgår slutligen icke att spela in. Medlemmarna i kommittén äro väl någorlunda insatta i ett eller flera av de tre härskande språken och

erfara därför personligen intet behov av någon ny ordning. För min del har jag alltid funnit, hurusom det är företrädesvis personer med större eller mindre kunskap i något eller några av förenämnda tre språk, som genast äro färdiga att utan närmare övervägande taga avstånd från ett förenklat lättlärt språks upphöjande till världsspråk eller internationellt hjälpspråk, hur man vill kalla det. De behöva det icke själva, och därmed är förmodligen saken för dem avgjord, ty så litet känna vi för andra. Det egna intresset förnekar sig icke ens i en sådan angelägenhet, där det ju knappast kan sägas vara hotat.

Det finns emellertid ett enda sätt, på vilket, såsom kommittén önskar, en utbredning av alla levande språk och i synnerhet de största språken kan komma till stånd, nämligen just genom antagandet av ett logist och lättlärt världsspråk, som inläres i alla skolor. De menige i alla länder beredas först därigenom tillfälle att taga arbetsanställningar i olika länder, de bliva med andra ord i tillfälle att bilda sig genom utrikesresor och inhämtande tillika av de besökta ländernas språk. Och den, som genom inhämtandet av ett lättlärt världsspråk vunnit trygghet att kunna taga sig fram var som helst, kan med större tillförsikt fördjupa sig efter eget val även i ett annat nationellt språk än modersmålet.

Förestående redogörelse ådagalägger, vilket övermäktigt inflytande folkförbundet genom sina organ inrymmer för de intellektualistiska och nationalistiska stämningarna och huru väl en varm golvström av en folkmening behöver blandas sig med detta kalla polarvatten, för att någonting skall börja växa för folken. En påminnelse i förbundsakten behöver uppenbarligen komma till stånd även om denna angelägenhet.

Svenska riksdagen bör därför samtycka till och begära, att regeringen överväger och verkar för att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 fullständigast med en bestämmelse på lämplig plats av innehåll, att förbundet vill verka för antagande genom mellanfolklig överenskommelse av ett världsspråk, avsett att inläras i alla världens skolor, ävensom till åtgärder för inrättande av en internationell världsspråksakademi för övervakande av det antagna språkets utveckling och enhetlighet.¹

Världsspråket är den stora bryggan mellan formerna och innehållet i en världsordning. Det har därför ock blivit kallat för »kronan på våra internationella inrättningar».

Självansvar, d. v. s. realdemokrati (Innehållet).

Man kan icke helt skilja *formerna och innehållet* i en världsorganisation lika litet som inom en stat. Formerna hava sina rötter i det andliga innehållet eller bära åtminstone hava det, och anden kan väl hos individen men icke hos sammanslutningar av individer göra sig gällande utan någon formell vägledning. Det förefaller åtminstone, som om det förhölle sig på det sättet.

¹ Av förbiseende blev ej ett yrkande i laga tid framställt i särskild motion om världsspråket. Detta yrkande har därför måst för säkerhets skull framställas senare och blivit tills vidare remitterat till tillfälligt utskott. (Se motionen nr 200).

Även när vi inlåta oss på det väsentliga eller andens ledning över materien. möter en sammanblandning av begreppen och mycken missuppfattning. Vi nitälska framför allt för formerna, därför att vi sålunda befria oss från det betungande självansvaret, utan vilket dock formerna betyda föga. De andliga verkligheterna taga av samma skäl gärna form av rättigheter eller, såsom de ibland kallas, friheter, ehuru inga varaktiga rättigheter kunna uppbyggas annat än på förpliktelser och dessas uppfyllelse.

Det är väl dylika stämningar, som knäsat »*religionsfrihet*» och »*yttrandefrihet*» såsom ett par av de yppersta förutsättningarna för en demokratisk samhällsordning. Det förglömmes, man kan nästan gärna säga totalt, att detta icke är annat än en sanning med modifikation. Dessa båda medborgerliga rättigheter hava anlagt namnet friheter såsom ett naturligt uttryck för en resning mot förtryck. Men det må besinnas, att en sådan frihet, väl tillgodosedd, i sin ordning leder till rätt att göra vad man vill, eller med andra ord till ett nytt spirande övervalde.

Ur *religionsfriheten* utveckla sig läror, vidskepelsen och dyrkan av former på bekostnad av innehållet. Allt detta mörker döljer sig för oss under religionsfrihetens symbol och får därigenom ett ändå större tillfälle att lägga sig förtryckande över själarna. Upprätthållandet i författningen av religionsfriheten leder förr eller senare till den oväntade upptäckten, att det bör bliva en samhällsangelägenhet att avskaffa religiösa läror och för övrigt även andra läror såsom folkens själasörjare samt i stället i samhällenas styrelser införa kristendom.

Skilda religioner hava emellertid även rest folken emot varandra, såsom historien till överflöd berättar. I nutiden spela dessa motsättningar dock icke samma roll som i de gamla tiderna. Till och med den mohammedanska rasen, som av sin religion uppfordras att med eld och svärd förgöra de otrogne, synes hava på grund av tidsförhållandena avmattats i detta nit. Någon överhängande ofred kan knappast väntas av dessa bevekelsegrunder. Detta utsluter icke, att de religiösa dogmerna fortfarande vända sina anhängares sinnen bort från varje pånyttfödelse och således även från en bättre statskonst.

Några hållpunkter för ingripande på dessa ogripbara områden erbjudas säkerligen icke för nationernas förbund åtminstone icke under långa tider. Den svenska reformationens bekanta program »alla äro vi nu ett folk, och alla hava vi en Gud» är visserligen förtjänt att bliva ett världsprogram. Den sanna religionsfriheten är emellertid något, som befinner sig så helt inom det undermedvetnas värld, att några former eller någon vägledning att leda människorna tillräta inom de okända världar, som representera regionerna bortom vintergatan eller med andra ord evigheten, knappast kan genom lagar, undervisning eller annat tillrätaläggande äga rum. Här må verkligen folkförbundets kommission för intellektuellt samarbete med rätta säga, att livets och dödens gåtor undandraga sig folkförbundets verksamhet, så vitt de sträcka sig bortom religionernas moralbegrepp för sammanlevnaden mellan människorna på denna jord.

På samma sätt har begreppet *yttrandefrihet* mekaniserats. Liksom begreppet

frihandel innefattar frihet att köpa och sälja hur som helst, blott man ej kommer i konflikt med strafflagarna, likaså har begreppet yttrandefrihet urartat till rätt att med samma begränsning säga vad som helst. Begreppets helgd vilar fortfarande över hela detta nedsjunkna innehåll. Det betraktas överallt såsom en nästan lika helig rättighet att tala osanning som sanning. Om någon skulle ifrågasätta, att samhällsordningen ej vore betjänt med frihet att i tal, skrift och i synnerhet i tryck tala osanning, så skulle det resa sig en skarp opposition mot detta farliga intrång i en »gammal medborgerlig rättighet». Givetvis försvarar ingen osanningen och dess spridande. Men man håller förmodligen före — och även däri ligger åtskilligt — att tillstånd för myndigheter att bedöma vad som kan anses sant eller icke och beivra det osanna skulle leda till godtycklighet, där sanningen kommer att drabbas lika mycket av ett ovist nit eller partilidelsen som dess motsats.

Man kan säga, att erfarenheten icke heller vederlägger denna farhåga. Den svenska tryckfrihetsförordningen förbjuder således »lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande» vid äventyr av laga påföljd. Veterligen har detta bud aldrig omhånats av något inskriandande från den allmänna åklagarmakten trots de rikliga anledningarna därtill. Däremot hålles det ofta, växlande med tidsläget, en synnerlig uppsikt med sanningssägare, vilka det minsta tangera en föråldrad eller brutal lagstiftning, som slår vakt om förmultnade institutioner eller härskande privilegier. I all synnerhet gäller detta sådana förgripelser mot grundlagarna, som kunna även genom god förtolkningskonst till en millimeter eller mindre hänföras till det beryktade begreppet landsförräderi.

Det undertryckande av tryckfriheten, som understundom sker, plägar väl i de flesta fall avse företrädesvis ett undertryckande av resningar mot våldet och makten i dess framfart. En och annan monopolisering av tryckfriheten har också haft till bevekelsegrund ett försök att stävja osanningen, som skulle leda människorna, om den fritt fick uttalas, tillbaka till de förvillelser och olyckor, från vilka den nya äran velat höja dem. Ett sådant bemödande äventyrar å andra sidan att i sin ordning på samma gång fastslå en lära, hämtad exempelvis ur enbart den materialistiska eller enbart den idealistiska arsenalen av dogmer. Därigenom nedslår detta i och för sig begripliga uppsåt också en viss del av sanningen och således även tillkomsten av den värld, som man drömt om.

Det vore mycket illa beställt, om dock icke något skulle kunna göras för att avhjälpa osanningens grövsta framfart under hägnet av yttrandefrihet. Uppmärksamheten riktas härvid främst på *pressen*. Man brukar kalla denna för den tredje statsmakten. Ordningföljden kan göra detsamma. Visst är, att den är en av de fem statsmakterna och i vissa avseenden utan all fråga den mäktigaste.

Pressens betydelse är icke blott, att den i en jäktad tid fyller den mera neutrala uppgiften att giva den stora allmänheten dagsnyheter om allt och alla. I detta avseende är dess gagn obestridligt. Men pressen behärskar dess-

utom tämligen suveränt det politiska upplysningsarbetet. I stort hämtar allmänheten sin politiska uppfattning och sin sociala etik ur den tidning de läsa. De egna intressena och det sunda förnuftet tävla visserligen med tidningen om inflytandet över dess läsare. Men tidningens dagliga tryck avgår dock i vanliga fall med seger över alla majoritetsmänniskor.

Denna pressens myndighet har givit den en särskild praktisk politisk uppgift av överväldigande betydelse. Den förfogar praktiskt taget över läsekretsens opinion, särskilt i politiska ting. Den leder människorna som vattubäckar. Den bestämmer vad och hur mycket klientelen bör få veta. Den censurerar gärna främmande uppfattningar, nämligen om de äro förträffliga och därför kunna befaras skola verka bestickande. Detta anses nödvändigt och är det kanske också för att upprätthålla det partis anseende och ingripande, som tidningen är satt att betjäna. Man kan icke lägga detta förhållande pressen till last, den är ett barn av sin tid och följer dess lagar.

Det synes icke böra förglömmas, vilket inflytande ett sådant tillstånd måste utöva på möjligheterna att skapa ett rättstillstånd. Om folkförbundet lyckas åvägabringa förträffliga domstolar, till innehållet utmärkta lagar med mera dylikt, stranda dock dessa bemödanden på den organisation av lidelserna, vilken den tongivande intressepressen håller vid liv. Allting är sammanflätat på något sätt, och varje omläggning av samhället undgår icke att nödgas komma till rätta med dess olika delar.

Emellertid är det tämligen ändamålslost att i detta sammanhang förorda något framträdande från förbundet till förmån för pressens reformering. Frågan är förmodligen icke hopplös men ligger i alla fall så illa till för närvarande, att några övertygande mått och steg att komma den in på livet knappast erbjuda sig.

Förbundet kan till en början verka åtskilligt genom att lägga allvar i sitt uppsåt samt vidga det i motiveringarna och i mån av förmåga även i besluten. Pressen är av många skäl auktoritativ, och i den mån förbundet kan samla enhälliga meningar om betydelsefulla framsteg komma en stor del av tidningarna att följa med, och därefter växla även de mest motsträviga mer eller mindre småningom in på samma spår. Om folkens styrelser någon gång förde mänsklighetens talan fullt ut, skulle underverk kunna ske. Då så ej sker, får den nöja sig med litet. Då folkförbundet knappast kan belastas med den till synes himlastormande uppgiften att göra världspressen till organ för ideella uppgifter, så kan dock åtskilligt vinnas genom tålmod.

Detta ämne ingår i det realdemokratiska problemet, vilket sammanfaller med tillblivelsen av en god vilja. De europeiska folkens högsta lag skriver, att det är på detta fredens möjligheter bero. En sådan möjlighet får således icke betraktas såsom en förhoppning i det blå. Den är en särdeles praktisk angelägenhet, som bör och kan vinna ett hälsosamt beaktande både i stort och smått.

*Den sociala
frågan.*

Här möter bland annat den sociala frågan. Såsom ovan erinrats, uttalades inom riksdagen år 1920 det förmenande, att »folkens förbund, utan lösning av

den sociala frågan inom varje folk i syfte att skapa en broderlig mänsklighet utan klasskillnader, blir ett förbund av allenast vulkaner med ständiga utbrott utan någon varaktig inre eller yttre fred».

Denna uppgift har ingalunda förbisetts i *förbundsakten*. Dess punkt 23 om »internationell administration» innehåller, att under förbehåll och i överensstämmelse med redan gällande mellanfolkliga överenskommelser och sådana, som hädanefter kunna komma att avslutas, överenskomma förbundets medlemmar bl. a. att »bemöda sig att säkerställa och upprätthålla rättvisa och humana arbetsvillkor för män, kvinnor och barn på sitt eget område såväl som i varje annat land, med vilket de stå i kommersiella och industriella förbindelser och att i detta syfte upprätta och underhålla lämpliga internationella organisationer».

Programmet har utförligt utformats i konventionen om arbetsvilkorens reglering, som jämväl intagits i fredsfördraget. Denna inledes med följande deklARATION, som förtjänar att bliva mera allmänt känd:

»Då nationernas förbund har till ändamål att tillvägbringa en allmän fred, och då en sådan fred blott kan fotas på grundvalen av social rättvisa;

då arbetsförhållanden äro rådande, som för ett stort antal människor innebära orättvisa, armod och umbäranden, varav ett missnöje alstras, som hotar freden och samförståndet i världen, och då det är en trängande nödvändighet att förbättra dessa förhållanden, exempelvis genom reglering av arbetstiden, fastställande av maximiarbetsdag och maximiarbetsvecka, reglering av arbetsmarknaden, bekämpande av arbetslösheten, garanteranden av en för livsuppehållet tillräcklig lön, arbetarens skyddande mot yrkes- och andra sjukdomar samt olycksfall i arbete, barn- och ungdoms- och kvinnoskydd, ålderdoms- och invaliditetsförsäkring, skyddande av i utlandet sysselsatta arbetares intressen, den fackliga föreningsrättens erkännande, organiserande av yrkes- och teknisk undervisning samt andra liknande åtgärder:

då underlåtenhet från en nations sida att genomföra verkligt humana arbetsvillkor utgör ett hinder för de övriga nationernas ansträngningar att förbättra arbetarnas lott i egna länder;

hava de höga fördragslutande parterna, därtill föranledda såväl av känslan av rättvisa och humanitet som av önskan att skapa en varaktig världsfred, träffat följande överenskommelse.»

Enligt denna överenskommelse inrättas en permanent organisation bestående av en allmän konferens av representanter för förbundets medlemmar samt en *internationell arbetsbyrå* under ledning av en överstyrelse. Denna organisation skall arbeta för programmets förverkligande efter närmare fastställda riktlinjer. Bland dessa förekomma även ekonomiska tvångsåtgärder mot medlem, som ej fullgör vederbörliga åtgärder, föreskrivna av en undersökningskommission eller av internationella domstolen. Konventionen avslutas med några allmänna principer i anslutning till de i inledningen uttalade synpunkterna. Bland dessa ingår ett erkännande, att lönarbetarnas fysiska, moraliska och andliga välbefinnande är av den största betydelse från internationell synpunkt och att arbetet ej får betraktas enbart som en handelsvara.

De fördragslutande medgiva själva, att de förordade principerna och medlen

ej kunna göra anspråk på att vara fullständiga eller slutbestämda. Mot desamma kan ju också erinras, att de innebära ett ensidigt hänsynstagande till lönearbetare och ej, som den sociala rättvisan fordrar, till alla människor, som äro i betryck. Detta ådagalägger också i sin mån, att förbundet är en skapelse av makten, som tar hänsyn, företrädesvis av fruktan, för det som är mäktigt för dagen.

Framför allt stannar programmet inför den sociala konfliktens huvudfråga, nämligen uppdelningen i arbetsgivare och arbetstagare. Att få arbeta för egen räkning betraktar individen som sitt ideal, och då industrialismen bortskymt detta mer än någonsin, är det däremot arbetareklassen i vår tid upprest sig. Hur denna konflikt skall kunna utjämnas i praktiken, har arbetareklassen själv, av begripliga skäl, icke kunnat tillfyllest angiva.

Endast erfarenheten kan anvisa vägarna, och det försök, som gjorts i Ryssland, har nödgats återgå i viss mån till de gamla förhållandena. Genom att upphöja staten och kommunen till arbetsgivare bibehålles i själva verket också det gamla systemet. Olikhet mellan människor kan för övrigt aldrig undvikas på grund av deras olika begåvning samt skilda förutsättningar för bosättningar i olika trakter. Det mål, som praktiskt kan uppställas, kommer därför väsentligen att, vare sig man vill eller icke, bliva begränsat att skapa trygga levnadsvillkor och andlig förkovran för alla utan att därigenom kunna förekomma, att vissa individer på grund av sin egen omtanke och även i följd av slumpen kan få det bättre ställt för sig än mången annan. För att emellertid här komma till bästa möjliga resultat fordras en ledstjärna, även om den fulla framkomsten till densamma är oupphinnelig. Det är denna ledstjärna, som ej kommit till synes i förbundets förevarande författning, helt naturligt för övrigt, då förbundet skapats företrädesvis genom initiativ från de övre samhällslagrens statsmän.

Kanske är det nyssnämnda omständighet, som också föranlett tvivel om arbetsbyråns ändamålsenlighet. Visst är, att den svällt ut till en betydande ämbetsmannaapparat och belastar till en dryg del förbundets utgiftsbudget. Man tillägger nu från många håll, att arbetet utmynnar väsentligen i en myckenhet utredningar, som hopa sig ofantligt. Med andra ord, organisationen hotar att uppslukas av makulaturism. Förmodligen är institutionen dock bättre än sitt rykte, och det är lätt att klandra vad man själv ej bär ansvar för. Den sociala rättvisan påkallar ock det största intresset inom varje stat, men det förefaller, som om förbindelserna mellan förbundets arbetsbyrå och de särskilda staternas inre liv äro svaga och företrädesvis formella. En klagörande undersökning, om vad man kan förvänta av arbetsbyråns anslutning till folkförbundet, bör uppenbarligen äga rum.

Emellertid förbises, så vitt jag förstår, vid famlandet efter den sociala frågans lösning den betydande uppgift, som tillkommer *undervisningsväsendet*. Man hoppas mest av ekonomiska omstörtningar, till och med genom inbördeskrig, och föreställer sig, att ur sådana våndor skall spira fram något nytt som är bra. Erfarenheten har dock knappast givit skäl för en sådan uppfattning och

visst är att våldets människor i stort sett förlora sin kompetens att delta i ett produktivt nydaningsarbete.

I själva verket är det väl icke olikheten i egendom i och för sig, som åstadkommer klasskillnaderna, utan den olikhet i bildning, vartill dessa skillnader visserligen väsentligen föranleda. Vill man därför snabbt utan alltför långsam evolution åstadkomma nya förhållanden, erbjuder sig osökt den utvägen, att giva alla lika bildningsmöjligheter. En utväg synes då vara den, att all ungdom beredes en likvärdig fostran till högre bildning. De säkerligen ofantliga kostnader, som detta skulle medföra, måste dock bestridas. De kunna ej vara oöverkomligare än de krigförandes militärutgifter, men de skulle i olikhet med dessa löna sig. De skulle nämligen inom loppet av en generation verkligen lösa den sociala frågan och göra det på ett naturligt och smärtfritt sätt.

När alla människor på detta sätt fått en hög och lika bildning bortfalla klasskillnaderna av sig själva. Ingen skall underkasta sig dem och ingen skall komma ens på den tanken, att de borde bibehållas. Alla bliva nödsakade att samarbeta för att på denna nya grundval ordna förhållandena.¹

Då förbundet ansett, att allmän fred blott kan fotas på grundvalen av social rättvisa, borde förbundet således funnit, att därtill kräves icke blott arbetets organisation utan även en undervisning för alla till högre bildning. Därom talar emellertid icke förbundsakten eller någon annan konvention i fredsfördraget.

Detta förbiseende sammanhänger kanske med Västerens övervägande materiella läggning och den intellektualism, som anses ensam representera den andliga kulturen. Det är av vikt icke minst för ett folkförbund att skilja mellan den andliga kultur, som representeras av intellektualismen, och själskulturen.

Man hör ofta talas om de intellektuellas uppgifter och man måste fråga sig, vilka som åsyftas därmed. Ingenting annat, så vitt jag förstår, än student-examensfolket och deras vederlikar i olika grader upp mot de akademiska höjderna. Det är den tekniska eller vetenskapliga bildningens målsmän. Intellektualismen har bildat den europeiska skolan tämligen ensidigt efter sin sinnesart och den överskrider sina rämärken, om den söker åsidosätta själskulturen, vilken mycket riktigt undandrar sig vetenskapen («lui échappe») såsom förbundets kommitté för intellektuellt samarbete förmodat. Det kan nog med tämligen stor visshet antagas, att denna farliga begränsning hotar icke blott nämnda kommitté utan även hela förbundet.

För att få en framställning av vad själskulturen kan anses betyda för världsordningen och för freden, måste vi gå bort till Österns uppfattning om den verkliga statskonsten. Världens ståtligaste politiska program är, så vitt jag förstår, det som utformats av Konfutse och som under årtusenden lärts utantill av varje medborgare i Mittens rike. Det kan, liksom bergspredikan, aldrig nog upprepas, och det förtjänar på grund av sina slutsatser att särskilt uppmärksammas i detta sammanhang. Detta program för världsfreden, skrivet för tvåtusensexhundra år sedan, lyder sålunda:

*Personlig-
hetens
kultivering.*

¹ Se motionerna 147—150 i första kammaren år 1921 och deras närmare motivering.

»De gamle började med att rätt styra staten; för att rätt kunna styra staten lagade de först, att god ordning härskade i deras familjer. För att åvägabringa denna goda ordning, kultiverade de först sina egna personer. För att kultivera sina egna personer rättsställde de först sina hjärtan, för att rättställa sina hjärtan lade de sig vinn om sannfärdighet i sina tankar, för att bliva sannfärdige i sina tankar gjorde de allt för att fullkomna sitt vetande.

Att fullkomna sitt vetande består i att gå till grunden av tingen, genom att gå till grunden av tingen blir ens vetande fulländat, är vetandet fulländat, bliva tankarna sannfärdiga, äro tankarna sannfärdiga, då följer hjärtats rättställande, med hjärtats rättställande följer personens kultivering. Med kultiveringen av personen följer god ordning inom familjen, med god ordning inom familjen ett rätt styrande av staten, med ett rätt styrande av staten följer *ostörd fred för riket*.

Från himlens son till folket betraktade alla personens kultivering som roten (till allt annat). Vårdslösa roten och ändå ordna grenarna; det är omöjligt.»

Förnimmelsen av dessa sanningar undgår icke heller européerna i deras enskilda eftersinnande. En engelsk författare uttalade nyligen sin överraskning över, vilka utmärkta saker en statsman säger enskilt, men hur skumögt han uttrycker sig, när han uppträder som politiker. I mitt land, sade han, upplever man därför, att blinda leda ett folk, som kan se.

Den stora baptistkongressen, vilken sommaren 1923 ägde rum i Stockholm, hälsades av den engelska statsministern under världskriget med en förhoppning, att »ett nyskapat hjärtas fulla förtroende och en ny beslutsamhet skulle sätta nationerna i stånd att möta framtidens problem». Förenta staternas nyligen bortgångne president frambar till kongressen sin »övertygelse av fullaste hjärta, att vad som i dag framför allt behövs i världen är en praktisk tillämpning av en kristen anda». Den svenska statsministern hyllade kongressen såsom förkampe »för vårt gemensamma stora ideal, frid på jorden och människorna en god vilja».

Dessa uttalanden äro ju endast avskuggningar av Österns förenämnda politiska program om personlighetens kultivering såsom den väsentligaste förutsättningen för grundande av en stat och fred för densamma. Då nu folkförbundet genom sin intellektuella kommitté uttryckligen uppenbarat vad man visste förut, eller att själskulturens betydelse undflyr förbundet såsom en europeisk skapelse, så blottas därmed också en gapande lucka i förutsättningarna för dess verksamhet. Förbundets konstitution behöver uppenbarligen fullständigas med »en ny beslutsamhet» att genom »ett nyskapat hjärtas fulla förtroende» och »en praktisk tillämpning av en kristen anda», söka uppnå omskapande resultat.

Det är samma sak, som i svenska riksdagen år 1920 uttrycktes med en erinran, att ett »folkens förbund, med försmäende av de andliga verkligheterna, personlighetens kultivering och självansvaret såsom hörnstenar i statsbildningen vid sidan av det materiella underlaget, blir fortfarande en bräcklig, kärlekslös inrättning, behärskad av andlig kapitalism, hemfallen åt andlig fattigdom och sannolikt ohjälpligt invigd i sin ordning till undergång».

I akten om nationernas förbund bör således inflyta ett uttalande, att för-

bundet väl inser och i sina olika bemödanden ej vill förglömma, att människornas karaktärsdanning och deras personligheters inre utveckling till självansvar (personlighetens kultivering) dock är den yttersta betingelsen för att stridigheter skola kunna i godo biläggas och ett varaktigt fredstillstånd bliva en levande verklighet.

Genom ett dylikt uttalande tillgodoses även övriga ovan antydda uppgifter för realdemokratin. Det sammansmälter och motsättningarna mellan Österns djupare anda och Västerns mäktigare materia.

*

Då de framställningar om förbättring i nationernas förbunds konstitution, som ovan ifrågasatts, möjligen anses beröra olika ämnen och var för sig kunna giva anledning till skilda meningar, synes det påkallat, att de särskilda yrkandena under återopande av den motivering, som ovan angivits, framföras i särskilda motioner. På ovan anförda skäl och speciellt motiveringen å sid. 3—7 yrkas sålunda till en början,

att riksdagen, såsom representant för folkets behov och önskningsar, måtte samtycka till och begära, att regeringen överväger och, med stöd av sitt folks opinion, verkar för att akten om nationernas förbund den 28 juni 1919 fullständigas med en bestämmelse å lämplig plats av huvudsakligt innehåll, att förbundet skall låta sig angeläget vara att genom egna bemödanden och förmedling av sina medlemmar stödja och organisera den *medverkan från den allmänna meningen inom staterna för freden och för rättens vägledning i den offentliga politiken*, som utgör betingelsen för ett verksamt framryckande mot det höga mål, för vilket förbundet är satt att i sin mån verka.

Om remiss till konstitutionsutskottet anhålles.

Stockholm den 21 januari 1924.

Carl Lindhagen.